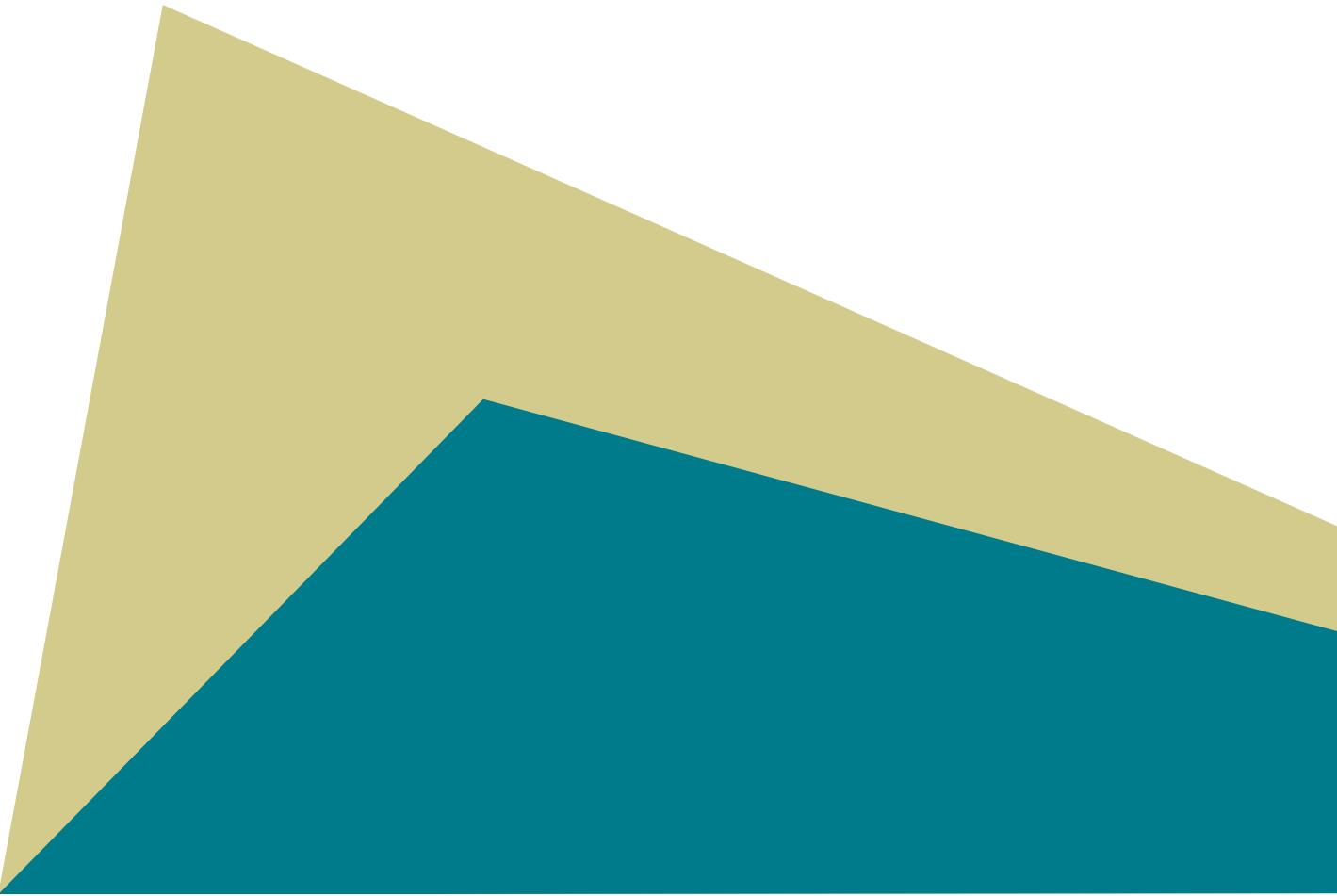

HUMANITARNO UPRAVLJANJE GRANICAMA – STANDARDNE OPERATIVNE PROCEDURE ZA GRANIČNU POLICIJU

Izdavač:

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)

Za izdavača:

Lidija Marković

Autori:

Zoran Andželković, inspektor u OZG – Odsek za OBDG;

Zoran Dženovljanović, inspektor u OZG – Odsek za KPDG;

Stručni saradnici:

Milenko Božović,
načelnik Uprave granične policije

Zoran Vasković, pomoćnik načelnika UGP

Radiša Ristović, načelnik Odeljenja za granicu

Mitar Đurašković,
načelnik Odeljenja za SPKiKOP

Lidija Marković, IOM

Jelena Vasiljević,
pomoćnik načelnika UGP;

Saša Arsenijević, pomoćnik načelnika UGP;

Emilija Joksić, šef Kancelarije za azil

Miljan Stanojević,
načelnik DOC UGP

Jovana Gušić, IOM

Učestvovali u izradi:

Dijana Đurišić, inspektor u Odseku za KPDG

Mile Lukić, komandir SGP Šid

Slaviša Đurović, komandir SGP Prijepolje

Oliver Jovanović,
zamenik komandira SGP Rujan

Ivica Andželković,
inspektor u OzPGK RC prema Makedoniji

Zdravković Goran,
pomoćnik komandira SGP Pirot

Novak Zoran, komandir SGP Subotica

Slaviša Igić, komandir SGP Dimitrovgrad

Mićo Đukić, komandir SGP Srem

Goran Lauš,
zamenik komandira SGP Plandište

Nada Jovanović,
inspektor u OzPGK RC prema Hrvatskoj

Svetlana Donić,
policijski službenik u SGP Beograd

Prevod:

Ljubica Gavanski

Odricanje od odgovornosti:

Stavovi predstavljeni u priručniku su stavovi autora i ne moraju neophodno odražavati stanovišta Međunarodne organizacije za migracije (*International Organization for Migration, IOM*) i Švajcarskog državnog sekretarijata za migracije (SEM). Korišćene odrednice i materijal predstavljen kroz priručnik ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog stava od strane IOM-a koji se odnosi na pravni status neke zemlje, teritorije, grada ili područja, odnosno njihovih organa uprave, odnosno po pitanju njenih spoljnih ili unutrašnjih granica. IOM izražava posvećenost načelu koje podrazumeva da je humana i pravilna migracija dobra za migrante i društvo. Kao međudržavna organizacija, IOM radi sa svojim partnerima u međunarodnoj zajednici na sledećem: pomoć u odgovoru na praktične izazove migracije; unapređivanje razumevanja pitanja koja se odnose na migracije; podsticanje društvenog i ekonomskog razvoja kroz migracije i održanje ljudskog dostojanstva i blagostanja migranata. Međunarodna organizacija za migracije želi da se zahvali fondu Švajcarskog ministarstva za migracije (SEM), DFID-u i Fondu IOM-a za razvoj na finansijskoj podršci za izradu i publikovanje ovog priručnika.

Izdavač:

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)

Skenderbegova 3, 11000 Beograd, Srbija

Tel: +381.11.3282.075; Fax: +381.11.3281.425

E-mail: iombeograd@iom.int

Internet: <http://www.serbia.iom.int>

© 2016 International Organization for Migration (IOM)

Sva prava zadržana. Ni jedan deo ove publikacije ne može da se umnožava, sačuva radi umnožavanja ili prenosi u bilo kom obliku ili bilo kojim putem: elektronski, mehanički, fotokopiranjem, presnimavanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

SADRŽAJ:

UVOD	7
1. ULOGA GRANIČNE POLICIJE.....	10
1.1 Pravičnost i nediskriminacija	11
1.2 Obezbeđenje pravičnosti	11
1.3 Izbegavanje pristrasnosti (diskriminacija)	11
1.4 Zahtevi humanitarnog upravljanja granicama za policijske službenike granične policije:.....	12

2. MEĐUNARODNE OBAVEZE I SPORAZUMI	14
2.1 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima.....	16
2.2 Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (MKURD).....	17
2.3 Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – (KEDŽ)	17
2.4 Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (KPT).....	18
2.5 Konvencija o pravima deteta (KPD)	18
2.6 Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (UNTOC)	19
2.7 Primena međunarodnog pravnog okvira na GP i DG	20
3.UPRAVA.....	22
3.1 Obaveštajni podaci i procena rizika	23
3.2 Planiranje potrebnog broja policijskih službenika u SGP za KPDG i OBDG	24
3.3 Infrastruktura SGP	25
3.4 Oprema.....	26
3.5 Humanitarno upravljanje granicama i odgovarajuća obuka	27
3.6 Interresorna saradnja	28
3.7 Timovi za brzo reagovanje	29

4.OPERACIJE	30
4.1 Upravljanje migrantskom krizom u okviru Uprave granične policije	31
4.2 Putne isprave i nedokumentovani dolasci.....	33
4.3 Ranjive kategorije migranata – zaštita.....	34
4.4 Definicija i identifikacija ranjivih kategorija migranata	35
4.5 Informativni razgovor sa migrantima iz ranjivih kategorija.....	41
4.6 Upravljanje migracionom krizom na GP.....	43
4.7 Prikupljanje podataka u SGP	45
4.8 Postupci izveštavanja.....	46
4.9 Međunarodne organizacije.....	46
5.UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA I INFORMACIONA TEHNOLOGIJA	47
5.1 Informacioni sistemi za upravljanje granicama..	48
5.2 Komunikacije.....	51
ANEKS A.....	52
ANEKS B	55
ANEKS D	59

UVOD

Humanitarno upravljanje granicama (HUG) zahteva da granični organi budu pri-premljeni da prikladno odgovore na prekogranične migracije nastale zbog prirodnih katastrofa ili nesreća izazvanih ljudskim faktorom, na način kojim se štite migranti pogodjeni kriznom situacijom i kojim se garantuje zaštita njihovih ljudskih prava, uz poštovanje nacionalnog suvereniteta i bezbednosti. Pored oružanih sukoba, kršenje ljudskih prava, ekonomske krize, terorizam, trgovina drogom i oružjem, ekološke katastrofe ili zdravstvene krize predstavljaju najčešću neposrednu pretnju za bezbednost ljudi na određenoj teritoriji zgog čega se oni odlučuju za ilegalne prelaska državne granice, kako bi potražili bezbednost na teritoriji neke druge države. Kretanje stanovništva prilikom migracionih kriza uključuje i kretanja pojedinaca koji se ne mogu svrstati u utvrđene kategorije zaštite, a koji su ipak ugroženi i potrebna im je zaštita.

Humanitarno upravljanje granicom se razlikuje od tradicionalnog upravljanja granicama po usredsređenosti na migracionu ili humanitarnu krizu, i odnosi se na situaciju kada je granična policija suočena sa povećanim prlivom migranata, i gde postoji potreba za zaštitom migranata. Različite vrste kriza takođe mogu dovesti do iznenadnog priliva pomoći u obliku robe, opreme i personala, dok u isto vreme stanovništvo može odlučiti ili biti primorano da beži preko granice, pa krizne situacije mogu pretiti da se preliju i na teritorije susedne države. Prvi koji se suočavaju sa ovom neuobičajenom dinamikom kretanja su policijski službenici granične policije, tako da bezbednost državne granice može biti dovedena u pitanje. Zbog toga je osnovni cilj HUG-a jačanje kapaciteta graničnih službenika za postupanje u situacijama povećanog priliva migranata u smislu smanjenja rizika po bezbednost i obezbeđivanja odgovarajućih mehanizama reagovanja, kako bi se predupredilo zatvaranje granica, ali i omogućila podrška međunarodnoj zajednici za delotvorno rešavanje humanitarnih potreba migranata.

Potrebno je da granična policija ima odgovarajući zakonodavni okvir kao i mehanizme za postupanje u slučaju migracionih i humanitarnih kriza. Na primer, efikasan sistem procene potreba i upućivanja (tj. mreža za podršku koju čine službe i pojedinci) neophodan za delotvornije pružanje pomoći migrantima koji su izloženi različitim vrstama rizika i imaju različite potrebe za zaštitom kada se u velikom broju kreću preko međunarodnih granica.

Migracione i humanitarne krize produženog trajanja zahtevaju reagovanje svih službi Ministarstva unutrašnjih poslova i drugih državnih organa, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva. Granična policija ima ključnu ulogu prilikom procene pojedinačnih potreba za zbrinjavanjem u situacijama migrantske krize i upućivanje ugroženih migranata odgovarajućim organima, kako drugim nacionalnim službama, tako i međunarodnim humanitarnim agencijama koje funkcionišu na terenu.

Ovakve krize predstavljaju rizik i u pogledu krijumčarenja ljudi, prekogranične trgovine oružja i narkotika. HUG nastoji da pomogne državama da uspostave ravnotežu između humanitarne odgovornosti i brige za bezbednost i sigurnost migranata, država tranzita i država odredišta.

Ove standardne operativne procedure (SOP) razvijene su u okviru projekata podrške u migrantskoj krizi na tzv. Zapadnobalkanskoj ruti, koje sprovodi IOM u partnerstvu sa Upravom granične policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, a zasnovani su na direktnim iskustvima i terenskim aktivnostima prijema i procesuiranja migranata, zahvaljujući fondovima Švajcarskog ministarstva za migracije (SEM), IOM Razvojnog Fonda i DFID-a. Ciljevi projekata fokusirali su se na unapređenje sistema upravljanja migracijama, pre svega u oblasti kontrole iregularnih migracija i dodatno osnaživanje granične policije za postupanja u situacijama povećanog priliva migranata.

SOP su od ključne važnosti za obezbeđenje uputstava službenicima MUP-a R Srbije u pogledu postupanja u neuobičajenim ili vanrednim okolnostima, i trebalo bi da uključuju i obuku za postupanje u slučaju masovnih kretanja migranata. Obuka od važnosti za HUG uključuje i upravljanje kritičnim incidentima; upoznavanje sa standardima zaštite; ulogu međunarodnih agencija i njihovih službenika i pomoći u opremi; tehnike za registraciju i pregled dokumenata; identifikaciju trgovaca i krijumčara ljudima; tehnike intervjuisanja i profilisanje; identifikacija migranata kojima je potrebna pomoć, uključujući i žrtve trgovine ljudima i korišćenje informacione tehnologije za očuvanje bezbednosti.

Tokom postupka izrade SOP-a, postalo je jasno da strateške standardne procedure koje se odnose na način na koji vlade mogu delotvorno postupati u migrantskoj krizi u kojoj dolazi do masovnog kretanja ljudi preko granica, kao što su građanski sukobi, ratovi i prirodne i ekološke katastrofe, već postoje u različitim formatima. Međutim, iako su različite države imale pripremljene SOP za redovno operativno funkcionisanje policijskih službenika na obavljanju poslova zaštite državne granice, nisu postojala posebna uputstva za policijske službenike granične policije koji obavljaju poslove granične kontrole i obezbeđenja državne granice, koja bi im pomogla u migrantskoj krizi i upravljanju krizom na taktičkom nivou, ni u državama na t.z. ruti kretanja, ni na regionalnom nivou.

Stoga su ove SOP predviđene da pomognu policijskim službenicima MUP-a R Srbije, pre svega graničnoj policiji, da pripreme humanitarni operativni odgovor u migrantskoj krizi. SOP treba da unaprede postojeće procedure, sa posebnim fokusom na ljudska prava, zaštitu i bezbednost.

Važno je da procedure jasno definišu saradnju sa međunarodnim organizacijama zaduženim za pružanje humanitarne pomoći, i da uključuju uputstva za upućivanje migranata, naročito ugroženih migranata ili onih koji žele da zatraže zaštitu. Potrebno je naglasiti da SOP za HUG ne predstavljaju zamenu za Plan reagovanja u slučaju masovnog priliva migranata koji je usvojila Vlada RS, već treba da dodatno osnaže elemente postupanja na državnoj granici koji su u te planove uključeni.

SKRAĆENICE

GP	Granični prelaz
DG	Državna granica
UGP	Uprava granične policije
SGP za KPDG	Stanica granične policije za kontrolu prelaska državne granice
SGP za OBDG	Stanica granične policije za obezbeđewe državne granice
CAT	Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
CEDAW	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
CRC	Konvencija o pravima deteta
HUG	Humanitarno upravljanje granicama
ICERD	Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice

1. ULOGA GRANIČNE POLICIJE

Načela koja se odnose na ulogu i sposobnosti koje se zahtevaju od policijskog službenika granične policije su opšte prirode, široko prihvaćena u međunarodnim okvirima i podjednako primenljiva tokom vanrednih situacija. Ona se uobičajeno koriste za uvođenje standardnih operativnih procedura i stoga ih vredi ponoviti kako bi se postavio okvir za preciznije zahteve postupanja u slučaju kriznih migratornih kretanja u kontekstu HUG-a.

Policijski službenici granične policije su ovlašćeni da:

- ▶ Vrše proveru svih lica koja prelaze državnu granicu;
- ▶ Vrše proveru i utvrđivanje validnosti putnih isprava i identiteta lica koja putuju preko granice;
- ▶ Procenjuju i donose odluku da li lica koja žele da uđu u državu ispunjavaju propisane uslove;
- ▶ Donose odluku da li lica koja napuštaju državu imaju odgovarajuće isprave i da li ispunjavaju uslove za prijem u zemlju odredišta.

Takođe, policijski službenici granične policije su ovlašćeni za preduzimanje zakonom propisanih mera i radnji, sa ciljem obezbeđenja državne granice (zelena i plava granica) između zvaničnih GP kako bi sprečili nezakoniti prelazak DG.

1.1 Pravičnost i nediskriminacija

Od policijskih službenika granične policije se zahteva da prilikom obavljanja svojih zadataka poštuju odredbe ustava, nacionalnih zakona, međunarodnih konvencija, protokola i sporazuma koje je država potpisala i ratifikovala i na taj način ugradila u postojeći nacionalni zakonodavni okvir. Na navedeno načelo postupanja se posebno stavlja akcenat porilikom odlučivanja o tome da li će zahtev za ulazak (ili izlazak) iz zemlje biti odobren ili odbijen.

1.2 Obezbeđenje pravičnosti

S ciljem postizanja i obezbeđenja pravičnosti u postupanju, policijski službenici moraju u svom postupanju (navedeno kao primer):

- ▶ Primiti i obraditi zahteve za ulazak u zemlju podnete na propisani način, čak i kada je verovatno da će zahtev biti odbijen, s tim da podnosiocima zahteva treba pružiti priliku da povuku zahtev ako tako žele;
- ▶ Razmotriti i profesionalno i savesno (bez predrasuda i diskriminatornog postupanja) se odnositi prema svim relevantim oblicima dokaza;
- ▶ Praviti razliku između činjenice i mišljenja, glasine, navoda, prepostavke ili izveštaja;
- ▶ Primjenjivati relevantna uputstva vezana za prelazak državne granice;
- ▶ Tokom informativnog razgovora koristiti prevodioca ukoliko podnosič zahteva ne govori ili ne razume jezik države u kojoj se nalazi, ili ako zahteva njegovo– njeno prisustvo.
- ▶ Na zahtev podnosioca odobriti pravno zastupanje.

1.3 Izbegavanje pristrasnosti (diskriminacija)

Službenici granične policije moraju izbegavati pristrasnost u svakom obliku i tom prilikom ne smeju:

- ▶ Imati lične predrasude o podnisiocu zahteva zasnovane na rasi, boji, polu, jeziku, veroispovesti, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu, imovini, mestu rođenja ili na osnovu drugih okolnosti;
- ▶ Imati finansijski ili lični interes vezano za ishod odluke;
- ▶ Donositi odluke unapred, bez razmatranja svih činjenica i dokaza;
- ▶ Policijski službenici su u obavezi da se pridržavaju kodeksa ponašanja.

1.4 Zahtevi humanitarnog upravljanja granicama za policijske službenike granične policije:

Moglo bi se tvrditi da su navedeni zahtevi za postupanje službenika granične policije u svakom migracionom procesu sastavni deo svakodnevnog obavljanja operativnih zadataka, ali to nije uvek slučaj. Prikupljanje operativnih informacija na DG, u nekim državama obično nije u delokrugu rada službenika granične policije, a u nekim državama, na primer, ne postoji posebna struktura razmene obaveštajnih podataka o migratornim tokovima.

Identifikacija ranjivih kategorija migranata može biti otežana zbog problema koji nastaju usled nedostatka obuke, postojanja gledišta i mišljenja da taj problem ne postoji, ili opiranja da se suoči sa postojanjem problema. Poznavanje međunarodnog humanitarnog prava može biti oskudno, s obzirom na to da je mala verovatnoća da se tokom uobičajenog vršenja dužnosti službenici susretnu sa kršenjima prava i propisa, a često se ne susreću sa zahtevima za azil na državnoj granici, sve do nastanka migracione/izbegličke krize.

Kada migraciona kretanja velikog obima nastanu usled prirodnih katastrofa i građanskih ratova, problemi sa kojima se službenici granične policije na prvoj liniji kontrole susreću znatno su veći u odnosu na redovno postupanje, posebno u pogledu zaštite bezbednosti i ljudskih prava, ugroženosti raseljenih lica i postojanja prilika koje krize pružaju beskrupuloznim pojedincima i organizovanim kriminalnim grupama za zloupotrebu situacije. Da bi konkretno odgovorili na probleme za koje je verovatno da će nastati usled masovnih migratornih kretanja, policijski službenici moraju posedovati veštine da na takve probleme delotvorno reaguju a koje uključuju sledeće:

- ▶ Imati osnovno poznavanje međunarodnog humanitarnog prava, a posebno međunarodnog prava i standarda za zaštitu migranata i izbeglica sa posebnim osvrtom na zakonodavstvo Evropske unije sadržano u pregovaračkom poglavlu 24, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i osnovnim slobodama kao i u Povelji o osnovnim pravima u Evropskoj uniji;
- ▶ Osposobljenost za korišćenje informatičkih sistema i opreme za registrovanje migranata, kontrolu migracionih tokova u okviru mera za upravljanje migracijama u skladu sa nacionalnom zakonodavstvom;
- ▶ Kompetencije za korišćenje sistema za upućivanje, kako domaćim, tako i međunarodnim agencijama za pomoć migrantima i izbeglicama, i pružanje usluga humanitarne pomoći u skladu sa standardima i postupcima predviđenim u okviru pružanja međunarodne zaštite.

- ▶ Poznavanje načina na koji se prikupljaju informacije za procene migratornih kretanja i za formulisanje migracione politike u pogledu identifikacije, privremenog ulaska, zdravstvenih uslova, krijumčarenja i trgovine ljudima
- ▶ Poznavanje načina prikupljanja informacija i izveštavanja o incidentima i događajima na granici na osnovu kojih će se vršiti analiza rizika i planirati taktičke i operativne mere i radnje kao odgovor na krizna kretanja;
- ▶ Sposobnost prepoznavanja ranjivih kategorija migranata i izbeglica;
- ▶ Znanje o tome kako da doprinesu i pomognu u razvoju graničnih mera koje bi olakšale isporuke pomoći, uključujući robu i opremu, kao i kretanje humanitarnih radnika.

Iako obuka svih policijskih službenika MUP-a R Srbije treba da uključuje razvoj ovih veština, potrebno je uzeti u obzir da neće svi službenici biti obučeni u onoj meri u kojoj će to biti potrebno da se bez odlaganja odgovori na krizu. Stoga, treba razmotriti mogućnost formiranja **timova za brzo reagovanje u migrantskoj krizi** koji bi dobili napredniju obuku, tako da u slučaju migrantskih kriza mogu biti poslati na teren u kratkom roku, a u idealnom slučaju i pre eskalacije ovakvih situacija.

2. MEĐUNARODNE OBAVEZE I SPORAZUMI

Svaka suverena država ima ovlašćenja, da pored ostalog definiše i:

- ▶ Mere bezbednosti i mere granične kontrole
- ▶ Uslove za ulazak, kretanje i boravak stranih državljanima;
- ▶ Državljanstvo;
- ▶ Zadržavanje / pritvor;
- ▶ Udaljavanje i proterivanje stranih državljanja;
- ▶ Uslove za odobrenje međunarodne zaštite.

Ovlašćenja, kojima se može efikasno vršiti upravljanje migracijama, moraju se vršiti uz potpuno poštovanje ljudskih prava i sloboda koja su garantovana u okviru širokog spektra međunarodnih instrumenata zaštite ljudskih prava. Međunarodno pravo koje se odnosi na zaštitu i prava migranata je opsežno i sveobuhvatno. Nije prikladno da se ono u celini i detaljno unosi u SOP za policijske službenike, ali policijski službenici moraju biti upoznati sa svojim obavezama u skladu sa najvažnijim konvencijama i protokolima Ujedinjenih nacija, kao i ostalim izvorima međunarodog prava koji se odnose na ljudska prava a koji se mogu primeniti na migracije i zaštitu granica. U tom smislu, primenjuju se sledeće konvencije i protokoli:

- ▶ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
- ▶ Konvencija o statusu izbeglica;
- ▶ Konvencija o statusu lica bez državljanstva;
- ▶ Konvencija o pravima deteta;
- ▶ Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka;
- ▶ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena;
- ▶ Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije;
- ▶ Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom;
- ▶ Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala;
- ▶ Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom;
- ▶ Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom
- ▶ Konvencija SE o borbi protiv trgovine ljudima.

Iako ove konvencije i ugovori, između ostalog, detaljno navode obaveze poštovanja ljudskih prava, opšte je prihvaćeno postojanje „čvrstog jezgra“ prava koje pruža minimalne garancije na koja sva ludska bića imaju pravo. To su:

- ▶ Pravo na život;
- ▶ Zabrana genocida;
- ▶ Zabrana ropstva i/ili trgovine robljem;
- ▶ Zabrana torture i drugog surovog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja;
- ▶ Zabrana proizvoljnog zadržavanja;
- ▶ Zabrana rasne diskriminacije;
- ▶ Pravo na humano postupanje sa zadržanim licem / pritvorenikom;
- ▶ Zabrana retroaktivnih kaznenih mera;
- ▶ Pravo na jednakost pred zakonom;
- ▶ Pravo na nediskriminaciju;
- ▶ Pravo odlaska iz neke zemlje i povratka u matičnu državu (dobrovoljni povratak)
- ▶ Načelo zabrane proterivanja

2.1 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima je kamen temeljac na kome je izgrađen sistem ljudskih prava Ujedinjenih nacija, i predstavlja primarni izvor za sve kasnije instrumente zaštite ljudskih prava. U vreme donošenja, ona je bila neobavezujuće prirode. Međutim, pošto su se države neprekidno pozivale na Deklaraciju tokom više od šezdeset godina, ona je postala obavezujuća kao deo međunarodnog običajnog prava. To znači da ona obavezuje sve države sveta, bez obzira na njihove pojedinačne stavove i posebna gledišta, za razliku od ugovora, koji državu obavezuju tek kada ona prihvati obaveze iz ugovora. Takođe, za razliku od ugovornih obaveza, država ne može odbiti da prizna međunarodno običajno pravo.

Trideset članova Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima obuhvata široki spektar ljudskih prava. Deklaracija sadrži sveobuhvatne formulacije, kao što je ona iz **člana 1:**

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“

Član 2. sadrži otvorenu klauzulu o nediskriminaciji, što je od velikog značaja u kontekstu migracija. Ovaj član garantuje da:

Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti.

U pogledu migranata, takođe su od ključne važnosti članovi 4,13, 14.i 15.

Član 4.

Niko se ne sme držati u ropstvu ili potčinenosti: ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim oblicima.

Član 13.

Svako ima pravo na slobodu kretanja i izbora stanovanja u granicama pojedine države.

Svako ima pravo da napusti svaku zemlju, uključujući i svoju vlastitu, i da se vrati u svoju zemlju.

Član 14.

Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od proganjanja.

Na ovo pravo se ne može pozvati u slučaju gonjenja koje se istinski odnosi na krivična dela nepolitičke prirode ili na postupke protivne ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 15.

Svako ima pravo na državljanstvo

Niko ne sme samovoljno biti lišen svog državljanstva niti prava da promeni državljanstvo.

Međutim, Član 9.

je takođe važan u kontekstu migracija pošto propisuje da niko ne sme biti samovoljno uhapšen, pritvoren ili proteran.

2.2. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (MKURD)

Ova konvencija je relevantna za migrante zato što obavezuje zemlje da preduzmu sve neophodne mere, uključujući i zakonodavne, za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena. Trgovina ženama je široko rasprostranjen oblik krivičnog dela međunarodnog karaktera gde se se skoro uvek kao jedna od posledica javlja i ilegalna migracija u okviru koje se migrant ženskog pola naročito eksploatiše.

Pored toga, u međunarodnim migracijama sve više je osoba ženskog pola, pa bi imajući na umu činjenicu da su migrantkinje često žrtve diskriminacije i kao migranti i kao žene, države trebalo da se obavežu na očuvanje prava žena i eliminaciju diskriminacije kojoj su žene izložene.

2.3 Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – (KEDŽ)

Ova konvencija je relevantna za migrante zato što obavezuje zemlje da preduzmu sve neophodne mere, uključujući i zakonodavne, za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena. Trgovina ženama je široko rasprostranjen oblik krivičnog dela međunarodnog karaktera kod koga se skoro uvek kao jedna od posledica javlja i ilegalna migracija kojim se migrant ženskog pola naročito eksploatiše.

Pored toga, međunarodna migracija se sve uključuje osobe ženskog pola, pa bi prepoznavanjem činjenice da su migranti ženskog pola često žrtve diskriminacije i kao migranti i kao žene, države trebalo da se obavežu na očuvanje prava žena i eliminaciju diskriminacije kojoj su izložene bilo koje žene.

2.4 Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (KPT)

Ova konvencija na globalnom planu promoviše ukidanje svih oblika torture i podvrgavanja pojedinaca drugim degradirajućim postupcima, i proširuje princip zabrane proterivanja tako da se primenjuje na sve slučajeve kada postoje opravdani razlozi za verovanje da bi pojedinac bio podvrgnut mučenju ukoliko bude vraćen u svoju zemlju.

- ▶ Zabранa vraćanja pojedinca u državu u kojoj može biti podvrgnut mučenju
- ▶ Niko ne sme biti podvrgnut mučenju

2.5 Konvencija o pravima deteta (KPD)

KPD utvrđuje međunarodne standarde za sve zemlje i svu decu ispod 18 godina starosti bez diskriminacije u odnosu na starosnu dob, pol, religiju, poreklo, rasu, sposobnost.

- ▶ Obuhvaćen je praktično svaki aspekt života deteta
- ▶ Sve beneficije koje država pruža deci koja su njeni državljanini, mora ih pružiti svoj deci
- ▶ Nijedno načelo nije važnije od ostalih i ni jedno pravo nije važnije od ostalih pošto su prava/načela međusobno povezana i nerazdvojiva.

Vladajuće načelo koje se mora poštovati u svim okolnostima je načelo „**najbolji interes deteta**“. Članovi koji su posebno relevantni za policijske službenike predviđaju prava na:

Član 6.	Život
Članovi 7. i 8.	Identitet
Članovi 19. i 37	Slobodu od zlostavljanja i zanemarivanja
Član 32.	Slobodu od ekonomске eksploracije i zaštita od opasnog rada
Član 39.	Rehabilitaciono staranje: deca žrtve oružanih sukoba, mučenja, zanemarivanja, maltretiranja ili eksploracije primaju odgovarajući tretman za oporavak i društvenu reintegraciju.

SLOBODE	
Član 11.	Sloboda od nezakonitog transfera i nevraćanja

Član 22.	Zaštita dece izbeglica ili dece koja traže utočište
Član 34.	Sloboda od seksualne eksploracije
Član 35.	Sloboda od prodaje, trgovine i otmice
Član 36.	Sloboda od ostalih oblika eksploracije
Član 37.	Sloboda od torture i lišavanja slobode
Član 40.	Mladalačka pravda; prava u vezi sa sprovođenjem pravde (uslovi za hapšenje, suđenje i pritvor)

STARANJE	
Članovi 9, 10. i 22.	Izbegavanje razdvajanja od roditelja; spajanje porodice; zaštita deteta bez porodice
Član 25.	Prava koja se odnose na alternativno staranje i smeštaj u institucije

2.6 Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (UNTOC)

Ova Konvencija sadrži mnogo materijala koji se odnosi na borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, koji je u velikoj meri, ako ne u celosti, relevantan za policijske službenike granične policije, ali u kontekstu humanitarnog upravljanja granicama najbitniji su dopunski protokoli koji se odnose na krijumčarenje i trgovinu ljudima:

- ▶ Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom;
- ▶ Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom

Član 3. protokola o trgovini ljudskim bicima predviđa da:

- a) «trgovina ljudskim bićima» znači vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem pretnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploracije. Eksploracija obuhvata, kao minimum, eksploraciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploracije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa;
- b) Pristanak žrtve trgovine ljudima na nameravanu eksploraciju iz podstava a) ovog člana neće biti relevantan ukoliko su korišćena sredstva navedena u podstavu a);
- c) vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje ili primanje deteta za svrhe eksploracije smatra se „trgovina ljudskim bićima“ čak i ako ne obuhvata bilo koje od sredstava iznetih u podstavu (a) ovog člana;

d) „Dete“ označava sva lica ispod osamnaest godina starosti.

Član 3. protokola o krijumčarenju navodi da:

(a) “krijumčarenje migranata” će značiti obezbeđivanje nelegalnog ulaska u državu potpisnicu lica koje nije njen državljanin ili lica sa stalnim boravkom, a u cilju sticanja, na neposredan ili posredan način, finansijske ili druge materijalne koristi;

(b) “nelegalni ulazak” će značiti prelazak granica bez ispunjenja potrebnih zahteva za legalan ulazak u državu primaoca;

(c) “lažni putni ili identifikacioni dokument” će značiti bilo koji putni ili identifikacioni dokument:

(i) koji je krivotvoren ili menjan na neki materijalan način od strane bilo koga osim lica ili organa zakonom ovlašćenog da izrađuje ili izdaje putna ili identifikaciona dokumenta u ime neke države; ili

(ii) koji je na neodgovarajući način izdat ili pribavljen putem pogrešnog predstavljanja, korupcije ili prinude ili na bilo koji drugi nezakonit način; ili

(iii) koji koristi lice koje nije zakonit nosilac;

(d) «plovilo» će značiti bilo koju vrstu plovног objekta, uključujući i plovni objekat bez deplasmana i morske avione, koji se koriste ili se mogu koristiti kao sredstvo prevoza po vodi, osim ratnog broda, mornaričkog pomoćnog ili drugog plovila čiji je vlasnik ili kojim raspolaže vlada i koji se za sada koriste samo za vladine nekomercijalne svrhe.

Konvencija i ovi protokoli su važni iz humanitarne perspektive zato što su žrtve trgovine uvek ugrožene, a krijumčareni migranti često postaju ugroženi, bez obzira na to što su, makar u početku, bili voljni učesnici u komercijalnoj transakciji. Trgovina i krijumčarenje ljudi biće obrađeni odvojeno u kasnijem poglavljju.

2.7 Primena međunarodnog pravnog okvira na GP i DG

U suštini, osnovni cilj i svrha instrumenata za zaštitu ljudskih prava kao što je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima je zaštita i promocija prava pojedinaca nasuprot samovoljnim odlukama država u primeni svog suvereniteta. Međutim, neka ljudska prava nisu apsolutna i mogu biti ograničena kako bi se zaštitila nacionalna i javna bezbednost, javni red, javno zdravlje, ili moralna ili fundamentalna prava i sloboda drugih. U vreme krizne situacije koja predstavlja pretnju životu nacije, države mogu odstupiti od svojih obaveza iz sporazuma. Međutim, takve mere mogu se preduzimati samo u onoj meri u kojoj je to apsolutno neophodno u datoј situaciji, pod uslovom da se njima ne krše druge obaveze države na osnovu međunarodnog prava, kao i da ne uključuju diskriminaciju samo na osnovu rase, boje, pola, jezika, religije ili društvenog porekla. Što se tiče operativnih službenika, ukoliko država odluči da odstupi od nekih obaveza, njima moraju biti data jasna uputstva u pogledu:

- ▶ Obaveza od kojih se odstupa;
- ▶ Razloga za odstupanje;
- ▶ Posledica u smislu radnih postupaka i izmenjenih uputstava;
- ▶ Datuma početka odstupanja;
- ▶ Datuma prestanka odstupanja;

Države treba da obezbede svim službenicima na granicama jasna pisana uputstva o nacionalnoj politici u pogledu primene međunarodnog prava prilikom odgovora na kretanja u migrantskoj krizi. Uputstva treba da uključuju ključne odredbe ne samo konvencija i protokola koji su potpisani i ratifikovani, već i onih koji nisu, a za koje se očekuje da će biti poštovani.

3. UPRAVA

Organizaciona struktura koja upravlja GP i DG (granični prelaz i državna granica) trebalo bi da isplanira, uz pomoć procene rizika, najadekvatniji odgovor na situaciju povećanog migrantskog priliva. Mapiranje i analiza treba da uključuju identifikaciju podložnosti granica i GP masovnim migracijama, regionalnog političkog okruženja i pretnje od prirodnih katastrofa. Na strateškom nivou, mogu se koristiti pretpostavke o relativnoj podložnosti. Na primer, iako međunarodni aerodromi primaju saobraćaj iz celog sveta, obično se ne smatra da su oni podložni migrantskim kretanjima velikog obima u vanrednim situacijama jer većina migranata pogođenih sukobom ili prirodnom katastrofom često neće imati finansijskih sredstava, putne isprave kao što su pasoši i vize, niti pristup aerodromima.

Rečne luke su znatno podložnije većim migrantskim kretanjima nego aerodromi, ali obim problema će zavisiti od veličine i kapaciteta plovila do kojih migranti imaju pristup, kao i udaljenosti zemlje porekla i zemlje destinacije migranata.

Kopnene granice su daleko najizloženije migracijama zato što su dostupnije od ostalih puteva, a zbog problema koji se javljaju usled nemogućnosti adekvatnog obezbeđenja državne granice na nepristupačnim terenima ih ostavlja otvorene za ilegalan prelazak. Kopneni GP takođe pružaju pristup svim prevoznim sredstvima što omogućava migrantima da brzo putuju.

Struktura GP treba da bude utvrđena na centralnom nacionalnom nivou kako bi se, u prvoj instanci, razvio generički model koji će obuhvatiti pitanja kao što su:

- ▶ Nivo angažovanosti policijskih službenika granične policije za normalan rad, kao i zahteve za različite nivoje migracionog kretanja;
- ▶ Postojeći smeštaj i potrebe proširenja u migranskim krizama;
- ▶ Oprema za normalan rad GP i dodatni zahtevi u migrantskim krizama;
- ▶ Dodatna finansijska sredstva za upotrebu u migrantskim krizama;
- ▶ Definicija uloge, postupanja i odgovornosti svih postojećih ili potrebnih organizacionih jedinica granične policije tokom migrantskih kriza;
- ▶ Programi obuke.

Međutim, centralno planiranje ima svoja ograničenja, te na strateškom nivou mogu biti razvijene samo generičke strukture. Iako one mogu definisati parametre i zahteve za svakodnevno funkcionisanje, postoje ograničenja u pogledu zadovoljavanja dodatnih potreba GP u toku krize. Zato policijski službenici granične policije koji imaju prvi kontakt sa migrantima i vrše prihvat i obradu istih, kao i iz svih ostalih službi koji učestvuju u prihvatu i zbrinjavanju migranata imaju važnu ulogu u izradi taktičkih odgovora. Službenike svih rangova treba podstići, i od njih zahtevati, da učestvuju u planiranju za slučaj krize tako što će pomoći pri mapiranju svojih vlastitih GP kao i mesta na kojima može doći do prelaska DG (ilegalnog prelaska DG) u svojoj nadležnosti. Oni takođe treba da učestvuju u prikupljanju informacija pre nastanka krize za identifikaciju nailazećih pretnji, formulaciju fleksibilnih odgovora na krizu, kao i rešavanje problema nakon njenog završetka.

3.1 Obaveštajni podaci i procena rizika

Obavljanje procene rizika je zadatak policijskih službenika granične policije, pa u okviru strukture službi koje se bave migracijama treba da postoji određeno mesto za analizu rizika na nacionalnom i na regionalnom nivou.

Analitičari ne mogu obavljati svoja zaduženja bez informacija, pa policijski službenici granične policije koji imaju prvi kontakt sa migrantima i vrše njihov prihvat i obradu, igraju značajnu ulogu u njihovom pribavljanju. Iako se mnogo strateških informacija može prikupiti analitičkim praćenjem međunarodnih događaja preko otvorenih i zatvorenih izvora, izveštavanje od strane policijskih službenika granične policije koji imaju prvi kontakt sa migrantima i vrše njihov prihvat i obradu, u realnom vremenu je od ključne važnosti za prepoznavanje situacija u kojima postoje pretnje i faktori koji mogu predstavljati prepreku za odgovor. U očekivanju

masovnih kretanja migranata, policijski službenici granične policije bi trebalo da doprinesu proceni:

- ▶ Potencijalnih pretnji od migracija velikog obima u svoj zoni odgovornoštiti, bilo da se radi o GP ili delu državne granice – oni su u najboljem položaju da ocene operativna ograničenja u pogledu smeštaja, opreme, osoblja i okolne infrastrukture, i treba ih aktivno podsticati da izveštavaju o nedostacima, naročito u slučaju krize;
- ▶ Regionalnih i lokalnih faktora koji mogu pokrenuti migraciona kretanja – oni će neposredno poznavati sastav pograničnih zajednica, lokalne tenzije, prirodne katastrofe koje se ponavljaju kao što su poplave, glad i dr.
- ▶ Efekat masovnih kretanja na lokalne zajednice i infrastrukturu – veoma često, policijski službenici se regrutuju lokalno (žive na prostoru na kome su radno angažovani), pa su u dobrom položaju da prosude o mogućim efektima priliva lica;
- ▶ Prepreke za korišćenje sredstava, u pogledu ljudi i tehnike – oni će biti upoznati sa faktorima koji mogu ograničiti upotrebu sredstava, što uključuje nepristupačan teren, nedostatak smeštaja, lošu transportnu infrastrukturu, nedostatak kontinuiranog snabdevanja energijom, faktore koji ometaju komunikaciju i ograničene zdravstvene kapacitete.
- ▶ Vreme potrebno za upotrebu sredstava i adekvatno reagovanje, kao što su razdaljine i vreme neophodno da se pređe put do punktova za snabdevanje i podršku – oni će imati neposredna iskustva o saobraćaju i infrastrukturi i biće u stanju da identifikuju prilazne puteve ka DG ili GP.

Organizacione jedinice granične policije na svim nivoima (lokalni, regionalni i centralni) treba da imaju definisane strukture za izveštavanje o navedenim pitanjima, i treba imenovati policijskog službenika koji će biti zadužen za prikupljanje materijala za analizu, uz podršku drugih službenika odgovornih za posebne oblasti u kojima je potrebno ocenjivanje i praćenje. Svim zaposlenima, a naročito onima na lokalnom nivou treba obezbediti odgovarajuću obuku za prikupljanje podataka na granicama. Linije izveštavanja treba da budu jasno definisane a formati izveštavanja standardizovani.

3.2 Planiranje potrebnog broja policijskih službenika u SGP za KPDG i OBDG

Planiranje potrebnog broja policijskih službenika SGP za KPDG i OBDG je u nadležnosti UGP kao centralnog nivoa rukovođenja. Planiranje se vrši na osnovu informacija dobijenih od starešina SGP i RC. Biće potrebno da RC sagledaju realne potrebe svih SGP u oblasti pod svojom nadležnošću radi identifikacije koje su:

- ▶ SGP za KPDG i OBDG potpuno popunjene policijskim službenicima za normalan rad, u skladu sa važećom sistematizacijom;
- ▶ SGP za KPDG i OBDG nedovoljno popunjene policijskim službenicima;
- ▶ Otvoreni GP, ali zbog nepotpunjenosti policijski službenici dolaze iz drugih SGP na osnovu rasporeda rada;
- ▶ Otvoreni GP koji u određenom periodu bez policijskih službenika, ali obuhvaćeni povremenim patrolama;
- ▶ Mesta prelaska DG bez policijskih službenika, ali obuhvaćeni povremenim patrolama (malogranični/pogranični prelazi, kao i mesta određena zaprečavanja državne granice).

Izveštaji RC treba da uključuju prikaz postojećeg saobraćaja obrađenog pri trenutnoj popunjenoći sistematizacije, uz procenu broja policijskih službenika neophodnog za obradu povećanog priliva migranata. Treba uzeti u obzir vreme koje je uobičajeno potrebno za obradu migranata različitih nacionalnosti i probleme koji nastaju usled velikog broja izbeglica i tražilaca azila, kao i povećanog broja državljanina trećih zemalja koji nastoje da napuste zemlju. Putem saradnje sa drugim službama identifikovaće se gde je sve neophodno prisustvo policijskih službenika i u kom broju. Izveštaji treba da budu redovno ažurirani u skladu sa promenama statusa GP (SGP) i promena popunjenoći važeće sistematizacije usled prirodnog odliva zaposlenih.

3.3 Infrastruktura SGP

Svako masovno migraciono kretanje neizbežno utiče na infrastrukturu SGP i značajnih mesta prelaska DG i zahteva smeštaj i objekte koji prevazilaze normalne potrebe. Zato je potrebno planirati privremene punktove kako bi se povećala njihova funkcionalnost u migrantskoj krizi nastaloj velikim povećanjem obima saobraćaja i potrebama stanovništva koje je prisiljeno na kretanje zbog katastrofe ili konflikta. Potrebno je rešiti sledeća pitanja u pogledu infrastrukture:

- ▶ Kabine za kontrolu pasoša u odnosu na kapacitet saobraćaja po satu/danu – treba da budu adekvatne za povećani saobraćaj do unapred utvrđenog nivoa – ukoliko postoji dovoljno prostora, trebalo bi imati na raspolaganju za korišćenje prenosne jedinice – ukoliko to nije slučaj, trebalo bi razmotriti mogućnost da se kontrola privremeno premesti.
- ▶ Kancelarijski prostor – kapacitet za prijem povećanog broja službenika – revidirati kapacitet postojećeg smeštaja – identifikovati drugi smeštajni prostor na položaju koji se može adaptirati – oceniti korišćenje privremenih jedinica, kako na položaju, tako i van njega.

- ▶ Smeštaj pogodan za dodatne službe, koje je potrebno angažovati u migrantskoj krizi – službe pomoći treba konsultovati pri ocenjivanju potreba;
- ▶ Boravišni smeštaj za službenike i radnike službi pomoći – šta je dostupno na licu mesta – da li postoje kapaciteti za privremeni smeštaj – šta je dostupno na prihvatljivoj udaljenosti u okviru privatnog i javnog sektora;
- ▶ Toaleti, prostorije za održavanje higijene i objekti za okrepljenje – moraju biti dostupne na licu mesta – treba da postoji mogućnost da se privremeni objekti lako pribave;
- ▶ Prostorije za pružanje zdravstvene zaštite – stalni objekti uz dodatne privremene kapacitete moraju biti dostupni na licu mesta, dovoljni za vršenje početnog pregleda putnika koji imaju stvarne zdravstvene probleme ili one na koje se sumnja, na osnovu izjave samog migranta, kao i na osnovu upućivanja koje izvrši policijski službenik granične policije;
- ▶ Prostor za detaljni pregled i obavljanje dodatnih razgovora u cilju prikupljanja dodatnih obaveštenja – objekti za smeštaj migranata sa kojima je potrebno obaviti mere detaljne granične kontrole – one treba da uključuju bezbedan prostor za sedenje sa toaletima;
- ▶ Prostorije za zadržavanje – prostorije za zadržavanje treba da budu bezbedne i da omogućavaju razdvajanje muškaraca i žena.
- ▶ Prostori za parkiranje/čekanje/zadržavanje priliva lica – po mogućству na licu mesta, ali ako prostor i/ili prostorije za čekanje u redu nisu dostupni, što je bliže moguće GP ili mestu prelaska DG;

3.4 Oprema

Veliki deo opreme potrebne za upravljanje migracionom krizom može već biti na raspolaganju SGP, ali potrebna je redovna provera stanja opreme kako bi se obezbedilo da je ona dovoljna i upotrebljiva. Svu opremu treba redovno testirati, u skladu sa predviđenim programom održavanja, a rezultate treba evidentirati uz podatke o službeniku koji je izvršio testiranje. Osnovni zahtevi za opremom uključuju:

- ▶ Opremu za prvu pomoć;
- ▶ Prenosne protivpožarne aparate;
- ▶ Prenosne grejalice /klima uređaje;
- ▶ Oprema za bezbednosni pregled – detektore metala;
- ▶ Alat za pregled vozila – lampe, ogledala,busteri, CO₂ detektori, endoskopi, i sl.

- ▶ Službena vozila;
- ▶ Oprema za komunikaciju i
- ▶ Informatička oprema.

Potrebno je razmotriti mogućnost nabavke dodatne opreme koja može biti potrebna u migrantskoj krizi (preuzimanje iz drugih organizacionih jedinica, nabavka iz spoljnih izvora i dr.) Ovo uključuje:

- ▶ Opremu za registraciju i proveru identiteta;
- ▶ Dodatnu informatičku opremu;
- ▶ Dodatna vozila za prevoz osoblja i migranata;
- ▶ Dodatnu opremu za komunikaciju;
- ▶ Dodatni kancelarijski materijal i
- ▶ Aggregate električne energije za vanredne situacije.

3.5 Humanitarno upravljanje granicama i odgovarajuća obuka

Mnogi sadržaji od važnosti za HUG biće po prirodi stvari uključeni u osnovnu i naprednu obuku policijskih službenika granične policije, ali za migrantsku krizu potrebna je obuka kroz koju bi se vršilo obnavljanje ranije usvojenog znanja, kao i dodatna obuka kojom bi se stekle nove veštine i znanja. Naprednu obuku sa sadržajima koji bi podržali postupanje policijskih službenika u migrantskim krizama nemoguće je sprovesti na svim nivoima u isto vreme i u obimu kojim bi bili obuhvaćeni svi policijski službenici. Na primer, u odnosu na policijske službenike granične policije na aerodromima i SGP na kojima je rizik od masovnog kretanja usled migrantske krize mali, prioritet u obuci je potrebno dati policijskim službenicima u SGP koji se nalaze na ruti migrantskog kretanja – pre svega policijskim službenicima koji vrše graničnu kontrolu lica tokom masovnih kretanja, uz specijalističku obuku za borbu protiv krijumčarenja i trgovine ljudima i zaštitu ranjivih kategorija lica. Potrebno iznaći mogućnosti da u okviru organizacije, u kratkom roku, bude na raspolaganju dovoljan broj visoko obučenih specijalista za postupanje u migrantskoj krizi, koji će obezbediti podršku policijskim službenicima u SGP i RC, po potrebi davati uputstva za postupanje i obuku policijskih službenika.

U cilju obuke policijskih službenika granične policije, selektivno se mogu obraditi sledeći nastavni sadržaji:

- ▶ Zakonodavstvo – nacionalno i međunarodno – naročito ono koje se odnosi na postupanje sa migrantima u migrantskim krizama;
- ▶ Ljudska prava i pristup postupcima međunarodne zaštite;

- ▶ Kulturni, religiozni i etnički diverzitet i osetljivost – poštovanje verovanja osnovnih etničkih grupa i religije;
- ▶ Prikupljanje, obrada i upotreba informacija i operativnih podataka;
- ▶ Prepoznavanje znakova traume ili stresa kod žrtava mučenja i osoba koje su možda doživele situacije koje ugrožavaju život;
- ▶ Trgovina ljudima – prepoznavanje žrtava trgovine i eksploracije;
- ▶ Profilisanje i tehnike vođenja informativnog razgovora u skladu sa godinama i polom lica;
- ▶ Reagovanje u opasnim situacijama – požar, poplava, prva pomoć, zdravlje i bezbednost;
- ▶ Prepoznavanje znakova i simptoma zaraznih bolesti i reagovanje;
- ▶ Lična zaštita;
- ▶ Odgovor na incident – pisano i usmeno izveštavanje;
- ▶ Integritet – šta se očekuje od službenika, prepoznavanje pretnji po integritet, posledice korupcije;
- ▶ Krizne situacije na granici (pokušaj nasilnog prelaska državne granice, povećan broj migranata, i sl.) kroz vežbe simulacije.

3.6 Interresorna saradnja

Za delotvorno upravljanje migrantskom krizom na DG potrebano je razvijati interresornu saradnju, ali je pri tome veoma važno utvrditi određenu hijararhiju uz poštovanje načela koordinacije i subordinacije.

Princip saradnje među službama se obično naziva „Funkcije za podršku u migrantskoj krizi“ (FPMK), i doprinosi delotvornom i blagovremenom upravljanju situacijom putem saradnje i koordinacije. FPMK obezbeđuje jasno definisane linije nadležnosti nabranjem odgovornosti, što je od ključne važnosti za delotvorno upravljanje vanrednom situacijom masovnih migracija. Važno je da FPMK obezbeđuje okvir za kooperativnu saradnju ministarstava, lokalnih službi i regionalnih i međunarodnih organizacija, posebno službi za sprovođenje zakona, organizacija za migracije, humanitarnih organizacija i donatora. Ono što je važno da policijski službenici granične policije znaju je sledeće:

- ▶ Laci komande – pojedinačni i zajednički;
- ▶ Oblasti odgovornosti;
- ▶ Zajednički postupci izveštavanja;
- ▶ Potrebe i procesi nabavke;
- ▶ Deljenje i korišćenje sredstava;

- ▶ Postupci upućivanja;
- ▶ Potrebe za smeštajem i kapaciteti;
- ▶ Tačke kontakta.

Kao organ odgovoran za prvu liniju kontrole migranata, kao organizaciona jedinica MUP-a, Uprava granične policije će imati primat na DG te će, makar na početku, obavljati ulogu koordinatora u zajedničkom planiranju i postupanju na DG. Struktura organa koji učestvuju u migrantskoj krizi se razlikuje od države do države, ali je verovatno da će dole navedene službe biti prisutne na DG, ili će se njihovo prisustvo zahtevati tokom migrantske krize.-Granična policija i ostale organizacione jedinice MUP-a

- ▶ Carina
- ▶ Bezbednosne službe
- ▶ Službe zdravstvene pomoći i zaštitie
- ▶ Hitne službe – vatrogasne i ambulantne
- ▶ Službe za socijalnu pomoć i zaštitu – za ranjive grupe migranata
- ▶ Službe za smeštaj, uključujući upravnike kampova za izbeglice
- ▶ Službe humanitarne pomoći – domaće i međunarodne

Kako bi se izbegla panika pri upravljanju u slučaju iznenadnih kriza, operativne planove treba redovno ažurirati uzimajući u obzir kretanje osoblja, promene u infrastrukturi i promene u dostupnosti sredstava. Dobra je praksa periodično održavati sastanke svih službi koje su nadležne za upravljanje migracijama (na svim nivoima).

3.7 Timovi za brzo reagovanje

Potrebno je oformiti **timove za brzo reagovanje u slučaju migrantske krize**. Timove bi trebalo da sačinjavaju iskusni službenici koji su sposobljeni da obave brze procene, sprovedu dalju naprednu obuku ili daju uputstva za postupanje policijskim službenicima granične policije. Veličinu timova treba da odrede najviši nivoi ministrstva unutrašnjih poslova. Preporučuje se da timovi, ako je to moguće, budu iz više službi, a ako to nije moguće, da budu upoznati sa zajedničkim radom svih službi. Ovo se može promovisati sprovodenjem zajedničkih vežbi i sprovodenjem obuka za postupanje u humanitarnoj/migrantskoj krizi.

4. OPERACIJE

Operativni postupci i procedure za policijske službenike granične policije koji se suočavaju sa masovnim kretanjima moraju, u meri u kojoj to dopuštaju okolnosti i priroda migranstske krize, nastojati da sačuvaju principe opšte granične kontrole i njihovu primenjivost na kontrolu migracija u okviru normalnog funkcionisanja organizacione strukture granične policije, što uključuje:

- ▶ Sprovođenje propisa kojima se uredjuje oblast upravljanja migracijama;
- ▶ Granična kontrola lica koja ulaze i izlaze iz zemlje;
- ▶ Vođenje evidencija o ulasku i izlasku iz zemlje, kao i o privremenom i stalnom boravku stranih državljana, a u cilju ostvarivanja kontrole nad migracionim tokovima;
- ▶ Prijava boravka;
- ▶ Udaljavanje iregularnih migranata;
- ▶ Sprečavanje i otkrivanje prekršaja kao i krivičnih dela (posebno uključujući i krivično delo krijumčarenja i trgovine ljudima);

Međutim, u migrantskoj krizi biće neophodno prilagođavanje procedura i postupanja policijskih službenika obzirom na neočekivani obim dodatnog saobraćaja, povećanje broja ranjivih kategorija migranata, viši stepen svesti po pitanjima humanitarne zaštite pre svega ranjivih kategorija migranata, dodatne mogućnosti

za vršenje krivičnih dela prekograničnog kriminala, pojačanu pretnju po nacionalnu bezbednost i potrebu da se uslovi propisani za prelazak državne granice a koji su pre svega vezani za lične isprave primenjuju fleksibilno.

4.1 Upravljanje migrantskom krizom u okviru Uprave granične policije

U slučaju migrantske krize koja se polako razvija uz očekivano konstantno povećanje broja migranata realno je očekivati i donošenje i primenu planova, koje bi na najvišem nivou donela Vlada R. Srbije i Strategiju za upravljanje migracijama koju je donela Vlada Republike Srbije. U skladu sa tim i nadležnostima iz delokruga svog rada, Uprava granične policije će preduzeti sve neophodne mere i radnje radi pripreme za suočavanje sa krizom uz poštovanje i primenu koncepta humanitarnog upravljanja granicom.

Rukovodeći sastav na lokalnom nivou (stanice granične policije i granični prelazi) moraju biti osposobljeni za brzo, efikasno i pravilno reagovanje ukoliko dođe do eskalacije situacije izazvane masovnim migracijama. U takvim okolnostima može doći do krizne situacije, pod kojom se podrazumeva svaki događaj čiji verovatni ishod ili posledica može biti:

- ▶ Ozbiljna ugroženost pojedinca
- ▶ Značajan uticaj na zajednicu
- ▶ Značajan uticaj na funkcionisanje organizacione jedinice MUP-a R. Srbije ili Ministarstva u celini

Iznenadno krizno masovno kretanje ima potencijal da ispunи ове kriterijume, pa je od presudne važnosti da se oformi jasno definisani i transparentni lanac komandovanja, koji će obuhvatiti sve službe uključene u upravljanje migrantskom krizom. Izuzetno je važno da se od početka odredi ko ima primat za upravljanje operacijom. Cilj je obezbediti postojanje jasnog sistema koji svi službenici mogu slediti da bi upravljanje migrantskom krizom bilo vršeno na prikladan i dosledan način koji bi mogao izdržati detaljno preispitivanje u slučaju naknadne istrage i/ili medijskog izveštavanja.

Potrebno je uspostaviti sistem komandovanja i dodeliti konkretne uloge službenicima:

- ▶ Rukovodilac strateškog nivoa – on ima konačnu odgovornost za postupanje i ishod operacije, kao i za određivanje strategije za njeno sprovođenje. On ili ona je zadužena za strateško komandovanje;
- ▶ Rukovodilac regionalnog nivoa – on će formulisati taktički operativni plan za ostvarenje strategije koju je izradio rukovodilac strateškog nivoa;

- ▶ Rukovodilac lokalnog nivoa koji će donositi operativne odluke potrebne za sprovođenje odgovora.

Odnos rukovodioca je određen principom subordinacije i koordinacije u MUP-a. Rukovodna struktura mora biti stalno upoznata sa svim događajima u realnom vremenu, i o svakom događaju se mora izvestiti što je pre moguće u skladu sa Uputstvom o izveštavanju i informisanju. U zavisnosti od obima i složenosti događaja, može biti potrebno da se dodatno angažuju rukovodioci regionalnog i lokalnog nivoa koji će sprovoditi donete odluke.

Rukovodioci organizacionih jedinica lokalnog, regionalnog nivoa dužni su da obezbede hitno izveštavanje i infomisanje o sledećim bezbednosnim događajima i pojavama:

- ▶ Smrt lica;
- ▶ Ozbiljna povreda pojedinaca;
- ▶ Upotreba oružja;
- ▶ Pretnja samopovređivanjem;
- ▶ Napad na policijske službenike i druga službena lica;
- ▶ Narušavanje javnog reda i mira u većem obimu;
- ▶ Uništenje ili oštećenje imovine u većem obimu;
- ▶ Nametljivost medija/posmatrača;
- ▶ Pretnja po bezbednost;
- ▶ Blokada putnih pravaca.

Tačno, potpuno i detaljno vođenje evidencije je od ključne važnosti za uspešno upravljanje bilo kojim kritičnim događajem, a izveštaj o događaju i situaciji treba da bude na raspolaganju svim službenicima kroz aplikaciju Dnevnik događaja. Kroz predmetnu aplikaciju o navedenim događajima vrši se i izveštavanje o događajima na svim nivoima. Važnost vođenja ove evidencije za potrebe kontrole je jasna, i ona se koristiti za odgovor na sve izazove koji mogu javiti u konkretnoj situaciji. Svi policijski službenici treba da prisustvuju obaveštajnom sastanku (primopredaja smene) i na početku i na kraju svoje smene kako bi ostvarili uvid u do tada preduzete mере i dalje planirane aktivnosti i. Uz to, treba održati radni sastanak koji će voditi neko od rukovodioca, a na kome će biti prisutni policijski službenici koji su učestvovali u navedenim aktivnostima.

4.2 Putne isprave i nedokumentovani dolasci

Masovno kretanje u kriznim situacijama će neizbežno dovesti do značajnog povećanja broja lica bez dokumenata ili sa dokumentima koja se ne mogu smatrati putnim ispravama. Pod normalnim uslovima, legalan prelazak državne granice van graničnog prelaza ili prelazak bez putne isprave ili druge isprave propisane za prelazak državne granice, nije dozvoljen, sem određenih izuzetaka propisanih zakonom (u slučaju više sile državna granica se može preći u bilo koje vreme i na bilo kom mestu).

Međutim, tokom migrantske krize potrebno je da se utvrde posebne privremene mere kako bi se rešio povećani broj zahteva za prelazak državne granice bez putnih ili drugih isprava predviđenih u takvim situacijama. Prednost u graničnoj kontroli se mora dati vršenju osnovne provere svih lica, kako bi se utvrdilo da li lica koja nameravaju preći DG imaju validne putne isprave. Ukoliko ih migranti ne poseduju, policijski službenici granične policije bi trebalo da uzimaju u obzir druge isprave koje mogu pomoći pri utvrđivanju identiteta, kao što su lične karte, izvodi iz matičnih knjiga, vozačke dozvole, radne knjižice, finansijski dokumenti ili dugi dokumenti koji ukazuju na identitet lica a koji su izdati od strane zvaničnih organa neke države. Ukoliko ne postoje dokumenti koji mogu poslužiti za proveru identiteta lica, neophodno bi bilo izvršiti detaljniju proveru lica sa ciljem da se minimalno utvrdi državljanstvo ili zemlja porekla lica. Međutim, prihvaćeno je da će postojati okolnosti kada ne postoji drugi izbor već da se prihvati izjava lica.

Odluka o zabrani ulaska lica na teritoriju R Srbije u okolnostima migrantske krize i vraćanju u zemlju iz koje je lice pokušalo ulazak na teritoriju R Srbije doneće se na najvišem nivou uz poštovanje međunarodnih instrumenata zaštite.

Licima bez validnih isprava potrebno je izdati neku vrstu uverenja (potvrde) o identitetu koja će u migrantskoj krizi biti zvanična isprava. U zavisnosti od dostupne informatičke tehnologije, uverenje/potvrda o identitetu može biti u obliku ručno popunjenoj obrazca do kompjuterski izrađenog dokumenta koji će imati zaštitne elemente ili karakteristike ličnih dokumenata. Uverenje/potvrde o identitetu treba da sadrži sledeće informacije:

- ▶ Fotografiju;
- ▶ Puno ime i prezime;
- ▶ Datum i mesto rođenja;
- ▶ Pol;
- ▶ Državljanstvo;
- ▶ Fizičke karakteristike osobe sa karakterističnim znacima;

- ▶ Ukoliko se radi o maloletnim licima uneti podatak sa kojim punoletnim licem maloletno lice putuje ili naglasiti da je bez pratnje.

Biometrijske podatke, pre svega otiske prstiju – treba uzmati i ako je dostupna tehnička oprema za to i unostiti ih u uverenje/potvrdu.

4.3 Ranjive kategorije migranata – zaštita

Prilikom prvog kontakta sa migrantima i prepoznavanja neke od ranjivih kategorija, primarno je da se kroz dalje postupanje obezbedi njihova zaštita, uz adekvatnu podršku i smeštaj. Pri tome, zaštita ranjivih grupa migranata bi se zasnivala na sledećim osnovama:

- ▶ Sistem osnovne granične kontrole i intervjuja pri prvom kontaktu policijskih službenika sa migrantima radi prepoznavanja ranjivih kategorija migranata, kako na granicama tako i dubini teritorije, što zahteva da policijski službenici budu obučeni i upoznati sa faktorima ugrožavanja i indikatorima na osnovu kojih se mogu prepoznati ranjive kategorije migranata;
- ▶ Svi policijski službenici bi trebalo da budu obučeni za identifikaciju migranata koji se mogu podvesti u određenu kategoriju ranjivih grupa, naročito u pogledu žrtava trgovine ljudima, potencijalnih tražilaca azila, maloletnika bez pratnje i lica koja su krijumčarena za koja, za razliku od žena i dece, ne mora biti očigledno da su ugrožena;
- ▶ Potrebno je da budu dostupni objekti za prijem, u blizini državne granice i u dubini teritorije, u kojima se može u adekvatnom okruženju obaviti informativni razgovor sa migrantima, oceniti prikupljena saznanja kako u pogledu migrantskog statusa, tako i u pogledu ugroženosti migranata;
- ▶ Potrebno je da postoje utvrđene procedure za olakšano upućivanje migranata koji pripadaju pojedinim ranjivim kategorijama od policijskih službenika do službi koje će pružiti pomoći i zaštitu, kao i obratno, u зависnosti od toga sa kim se migranti iz ranjivih kategorija prvo susretu;
- ▶ Postupci u pogledu postupanja sa migrantima iz ranjivih kategorija treba da budu specifični u odnosu na kategoriju ugroženosti, a ne sveobuhvatni – drugim rečima, ne bi trebalo da budu isti za sve;
- ▶ Postupci treba da budu nediskriminatori;
- ▶ Migrante koje možemo podvesti u određenu kategoriju ranjivosti treba u potpunosti obavestiti o situaciji u kojoj se nalaze u pogledu njihovog statusa, postupku koji se trenutno vodi i daljem postupanju policijskih službenika granične policije i ostalih službi;

- ▶ Migranti iz ranjivih kategorija treba da budu obavešteni o svojim posebnim pravima, kao što su prava: na advokata, na žalbu, na obraćanje organizacijama koje im mogu pružiti pomoć, materijalnu podršku i privremeni smeštaj;
- ▶ Poverljivost i privatnost u postupanju treba da budu garantovani.

Ispunjene ovih osnova je od ključne važnosti kako bi se obezbedilo da migranti iz ranjivih kategorija budu brzo identifikovani sa ciljem daljeg postupanja kojim bi se zaštitila njihova ljudska prava, zdravlje, dobrobit i bezbednost, u skladu sa nacionalnim i međunarodnim propisima .

4.4 Definicija i identifikacija ranjivih kategorija migranata

Ne postoji konačna, međunarodno prihvaćena lista okolnosti koje čine da se određeni migrant može svrstati u kategoriju ranjivih migranata, i mada se to čini jednostavnim, određivanje kriterijuma ugroženosti može predstavljati problem.

Opšte kategorije iregularnih migranata mogu uključivati one koji mogu biti ugroženi, ali na kraju će nadležni organi države biti odgovorni za donošenje odluke na osnovu procene pojedinca, o tome ko će biti tretiran kao migrant sa posebnim stepenom ugroženosti, kako će biti procesuiran i podržan u okviru migracione strukture. Međutim, konačnu odluku o utvrđivanju nivoa ugroženosti određenog migranta trebalo bi donositi uz konsultaciju sa svim službama koje su uključene u upravljanje migracionom krizom, a posebno službi koje pružaju pomoć ranjivim kategorijama migranata. Humanitarne standardne operativne procedure mogu definisati opšte kategorije migranata koji će verovatno biti ugrožene kao:

Žrtve trgovine ljudima

Verovatno je da će trgovina ljudima predstavljati poseban problem tokom migrantskih kriza, pošto veliki broj lica koja prelaze državnu granicu, a dezorijentisani su kretanjem mase, dopušta da se trgovina ljudima lakše prikrije. Radi se o naročito gnušnom zločinu jer on veoma često nevine ljude lišava kontrole nad vlastitim životom, osuđuje ih na radne uslove ropstva i svodi ljudski život na status robe koja se može kupiti i prodati. Trgovinu ljudima možemo definisati kao „vrbovanje, prevoz, prebacivanje, predaja, prodaja, kupovina, posredovanje u prodaji, sakrivanje ili držanje drugog lica upotrebom sile ili pretnje, dovodenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebotom ovlašćenja, poverenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog ili druge zloupotrebe u cilju eksploracije“. Smernice za policijske službenike granične policije za prepoznavanje trgovine ljudima, izvršilaca KD i žrtava priložene su uz **Aneks A**.

Postupanje uključuje:

- ▶ Identifikovanje kada i gde se krivično delo vrši;
- ▶ Prepoznavanje potencijalnih žrtava;
- ▶ Po preliminarnom prepoznavanju žrtve, pozivanje posebno obučenih policijskih službenika radi obavljanja informativnog razgovora uz prisustvo odgovarajuće odrasle osobe ako je to potrebno;
- ▶ Informativni razgovor sa ciljem prikupljanja obaveštenja na osnovu kojih bi se identifikovao izvršilac KD vrši posebno obučen policijski službenik – svi migranti treba da budu ispitani odvojeno uz poštovanje privatnosti sa poštovanjem prema njihovoј tradiciji i kulturi;
- ▶ Obaveštavanje Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima od strane policijskih službenika i dalje postupanje po propisanoj proceduri (upućivanje žrtava unapred određenim službama socijalne pomoći i zaštite, žrtvama se obezbeđuje bezbedan smeštaj i adekvatna zaštita i dr.);
- ▶ Upućivanje žrtava medicinskim radnicima ako je potrebno;
- ▶ Sva pismena vezana za postupanje policijskih službenika granične policije prosleđuju se nadležnim linijama rada u cilju daljeg postupanja radi procesuiranja izvršilaca KD trgovine ljudima, kao i radnicima socijalne zaštite za podršku žrtvama trgovine ljudima;

Krijumčareni migranti

Za razliku od trgovine ljudima, krijumčarenje ljudi se u prošlosti pogrešno smatralo za manje od dva zla, zato što je postojalo uverenje da ono uopšteno ne uključuje eksploataciju migranta osim unapred dogovorene isplate za uslugu obezbeđenja prelaska državne granice i ulaska u na teritoriju zemlje. Po toj teoriji, krijumčareni migranti su nezakonito prebacivani preko državne granice za određenu naknadu, te je na taj način stvaran određen odnos koji bi u osnovi bio komercijalnog karaktera.

Ovakvo shvatanje je pogrešno; krijumčarenje ljudi predstavlja značajan rizik za eksploataciju migranata. Migranti koji misle da su krijumčareni mogu rizikovati da postanu žrtve trgovine ljudima, a čak i kada to nisu, njihova lična bezbednost može biti ugrožena jer dobra koja nose sa sobom u toku puta osnovni su motiv za krijumčara. Pošto su bez izuzetka krijumčareni migranti iregularni i podležu gonjenju, isti su podložni eksploataciji jer su pod stalnom pretnjom da budu otkriveni vlastima. Krijumčareni migranti mogu uključivati one koji su prisilno rasejeni tokom kriza, kao i one koji su napustili zemlju porekla u potrazi za boljim ekonomskim i društvenim prilikama (ekonomski migrant). Krijumčarenje se kratko definiše kao „omogućavanje nedozvoljenog prelaska državne granice sa ciljem

pribavljanja određene koristi“. Smernice za prepoznavanje krijumčarenja migranata su date u **Aneksu B.**

Postupanje uključuje:

- ▶ Prepoznavanje kada i gde se krijumčarenje vrši;
- ▶ Identifikovanje lica koja su krijumčarena;
- ▶ Identifikovanje krijumčara – treba imati u vidu da se krijumčari mogu kriti među krijumčarenim licima, naročito u krijumčarskim operacijama velikog obima;
- ▶ Pojedinačnim informativnim razgovorom oceniti ugroženost pojedinača – migranata;
- ▶ Upućivanje krijumčarenih lica medicinskim radnicima ako je potrebno;
- ▶ Upućivanje krijumčarenih lica unapred određenim službama socijalne pomoći i zaštite;
- ▶ Oni koji se klasifikuju kao neugroženi, koji ne traže azil i nije im potrebna zaštita biće tretirani kao neregularni migranti, te je potrebno prema istima preduzeti zakonom propisane mere.
- ▶ Sva pismena vezana za postupanje policijskih službenika granične policije prosleđuju se nadležnim linijama rada u cilju daljeg postupanja radi procesuiranja izvršilaca KD, kao i radnicima socijalne zaštite za podršku migrantima koji su procenjeni kao ugroženi;

Tražioci azila

Tražioci azila se uopšteno definišu kao osobe koje nastoje da budu primljene u zemlju kao izbeglice zbog osnovanog straha od progona po osnovu rasne, verske, nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili radi političkih uverenja, a zbog tog straha nisu voljni da se koriste zaštitom koju pruža zemlja čiji su državlјani. Pored toga, azilanti se mogu svrstavati u lica kojima je potrebna zaštita, što znači da postoji osnovana sumnja da bi bili u opasnosti da budu podvrgnuti mučenju, bespravno lišeni života ili podvrgnuti surovom, neljudskom ili degradirajućem postupanju ili kažnjavanju ukoliko bi bili deportovani iz zemlje u koju su prispeli. Po definiciji, postoji prepostavka da su tražioci azila ranjiva grupa migranata kojoj je potrebna zaštita. Standardne operativne procedure treba da sadrže detaljna uputstva za postupanje sa podnosiocima zahteva za azil, što takođe važi i tokom migrantskih kriza, uz jedinu razliku da će u migrantskim krizama postupkom azila biti obuhvaćen značajano veći broj lica. Ukratko, načela koja vredi naglasiti policijskim službenicima granične policije su sledeća:

- ▶ Ukoliko prilikom kontrole koja se vrši od strane policijskog službenika, lice izjavi nameru da zatraži azil, policijski službenik će u najkraćem roku

licu izdati Potvrdu o izraženoj nameri za traženje azila i lice uputiti da se u zakonom propisanom roku javi u određeni Centar za azil.

- ▶ Tražioci azila ne moraju da decidno izraze nameru da traže azil – dovoljno je da navedu da su u strahu od povratka u zemlju iz koje su otišli i/ ili svoju vlastitu zemlju;
- ▶ O svakom zahtevu za azil i zaštitu mora odlučiti službenik Kancelarije za azil. Službenici prve linije kontrole ne treba da odlučuju u ovom postupku;
- ▶ Svi zahtevi za azil moraju se razmatrati u skladu sa domaćim i međunarodnim zakonodavstvom, konvencijama i protokolima;
- ▶ Činjenica da je neka osoba podnosič zahteva, mora ostati poverljiva u svakom trenutku, kao i detalji o njihovom slučaju i statusu, kako tokom odlučivanja o njihovom zahtevu ili drugim pitanjima, tako i nakon njega;
- ▶ Zemlje imaju opštu obavezu da na svoju teritoriju prime lica koja izraze nameru da traže azil;
- ▶ Službenici treba da se s posebnom pažnjom odnose prema ovim licima koja mogu biti umorna, dezorientisana, iznurena, imaju teškoća pri komuniciranju i dr.;
- ▶ Policijski službenici granične policije ne smeju preduzimati nikakve radnje za deportaciju ili udaljenje lica nakon što je izražena namera za traženje azila.

Pri postupanju u vezi zahteva podnetih na prvoj liniji kontrole (prilikom obavljanja poslova KPDG ili OBDG), policijski službenici treba da učine sledeće:

- ▶ Informišu nadležnu liniju rada o izraženoj nameri, radi određivanja Centra za prihvat lica koje je izrazilo nameru da traži azil u koji će isti biti upućen;
- ▶ Izdaju odgovarajuće isprave o uslovima ulaska/boravka (Potvrda o izraženoj nameri o traženju azila);
- ▶ Upute lica koja su izrazila nameru zdravstvenim radnicima ako je to potrebno;

Lica koja su izrazila nameru traženja azila se normalno ne zadržavaju, ali to može biti prikladno pod vanrednim okolnostima. Uopšteno govoreći, faktori koje treba uzeti u obzir uključuju:

- ▶ U kojoj meri postoje rizici po nacionalnu bezbednost i javni red – ovo će uključivati razmatranje kriminalnih aktivnosti, osuda, mera potražne delatosti i učešće u ekstremizmu ili terorizmu.
- ▶ U svim ostalim slučajevima tražioci azila (lica koja su u postupku dobijanja statusa) mogu biti zadržana u skladu sa zakonom propisanim uslovima (Zakona o azilu)

Deca bez pratnje i razdvojena deca

Maloletnici bez pratnje i razdvojena deca mogu se definisati na sledeći način:

- ▶ **Deca bez pratnje** (takođe se nazivaju i maloletnici bez pratnje) su deca koja su razdvojena od oba roditelja i drugih rođaka, i nisu pod staranjem odrasle osobe koja je za njih odgovorna po zakonu ili običaju.
- ▶ **Razdvojena deca** su deca koja su razdvojena od oba roditelja, ili od svog prethodnog primarnog staratelja po zakonu ili običaju, ali ne nužno od ostalih rođaka. Stoga ovde mogu biti uključena i deca u pratnji drugih odraslih članova porodice.

Deca su naročito osetljiva grupa zato što sama nisu u stanju da se zaštite od eksploatacije, kako seksualne tako i radne, i posebno su podložna psihološkoj manipulaciji i pretnjama nasiljem. Ona su često žrtve trgovine ljudima ili krijumčarenja, posebno što su generalno poslušna prema odraslima i lako ih je prisiliti ili prevariti.

Ukoliko se prilikom postupanja policijskog službenika ne može sa sigurnošću utvrditi starost lica, a prema fizičkom izgledu i psihičkoj zrelosti lica izrazi se sumnja da je lice maloletno, prema licu će se uvek postupati kao da se radi o maloletnom licu u cilju zaštite njegovih prava.

Postupanje sa maloletnicima bez pratnje treba da ima prioritet i uključuje:

- ▶ Razgovor sa policijskim službenicima koji su obučeni – poseduju sertifikat za postupanje sa decom i maloletnim licima, uz prisustvo odgovarajuće odrasle osobe ako je to potrebno;
- ▶ Brzo upućivanje službama za zaštitu dece – Centar za socijalni rad koji dalje sprovodi zakonom propisanu proceduru (smeštaj na bezbedne lokacije pogodne za decu, starateljke porodice i dr.) bez zadržavanja.

U slučaju dece, učešće policijskih službenika granične policije na prvoj liniji kontrole će generalno biti ograničeno na identifikaciju dece bez pratnje, nakon čega treba pozvati službenike obučene za vođenje informativnog razgovora sa decom i maloletnim licima. Zadržavanje u službenim prostorijama je jedino prihvatljivo do dolaska radnika Centra za socijalni rad.

Samohrani roditelji

Među samohranim roditeljima preovlađuju porodice koje čine žene sa decom. Žene iregularni migranti su ugroženje od muškaraca u istoj situaciji zbog diskriminacije na osnovu pola. Potrebno je da policijski službenici u saradnji sa ostalim službama preduzmu sve mere i radnje, kako bi se ocenilo da li se radi o žrtvama eksploatacije i kom nivou traume su možda bile izložene. Na osnovu ove procene odrediće se nivo potrebne podrške i najbolje opcije za smeštaj. Kao i deca bez pratnje, porodice treba uputiti organima socijalne zaštite i ostalim službama podrške što je pre moguće nakon što su identifikovane kao ugrožene.

Samohrane roditelje sa decom ne treba upućivati u zatvorene prihvatile centre osim ako je to, kao izuzetak, u najboljem interesu porodice. Roditelje i njihovu decu ne treba razdvajati ako ne postoje dokazi o zlostavljanju ili drugom maltretiranju od strane roditelja.

Migranti koji su ostali „zaglavljeni“ na teritoriji druge zemlje

Migranti koji su ostali na neki način zaglavljeni na teritoriji druge zemlje mogu se uopšteno definisati kao „ lica koja nisu u stanju ili ne žele da se vrate u zemlju porekla, nisu u stanju da regulišu svoj status u državi u kojoj su se zatekli, i nemaju pristup legalnim prilikama za migraciju koje bi im omogućile da se upute u drugu zemlju“. U određenim situacijama migranti iako imaju mogućnost da regulišu svoj status u državi u kojoj su se zatekli to ne žele da učine ta se i oni mogu podvesti pod ovu grupu migranata.

Razlozi zbog kojih ovi migranti nisu voljni ili nisu u stanju da se vrate u svoje zemlje porekla će diktirati meru u kojoj će se smatrati da su ugroženi, i naglasak će biti stavljen na to da nisu u stanju da se vrate, a ne da nisu voljni. Ukoliko nisu voljni da se vrate zato što imaju osnovane razloge da se plaše povratka, treba ih upoznati sa pravom na podnošenje zahteva za azil, čime bi dobili podršku i smeštaj koji se obezbeđuje tražiocima azila.

Ukoliko lica žele da se vrate u zemlju porekla i ukoliko su uslovi u zemlji porekla bezbedni, lica treba upoznati i sa mogućnošću asistiranog dobrovoljnog povratka. Policijski službenik granične policije će lice uputiti da se obrati službenicima Komesarijata za izbeglice i migracije i službenicima IOM-a.

Ukoliko lice ne izrazi nameru za traženje azila, niti nameru za dobrovoljnim povratkom u zemlju porekla, prema licu će se postupati kao prema iregularnom migrantu i biće biti procesuiran u skladu sa zakonom.

Iregularni migranti sa invaliditetom ili oni koji pate od zdravstvenih ili psiholoških problema

Policijski službenici granične policije su generalno prvi službenici koji su u položaju da identifikuju migrante koji pate od zdravstvenih problema, uključujući fizičke, mentalne i probleme invaliditeta, i koji se mogu naći u svim ranjivim kategorijama migranata o kojima je bilo reči, a uz to čine i odvojenu kategoriju. Ovde su uključene i osobe koje su preživele mentalnu ili fizičku traumu, žene u trudnoći i lica obolela od zaraznih i drugih obolenja. Policijski službenici granične policije treba da:

- ▶ Obave informativni razgovor kako bi utvrdili okolnosti, potrebe i nameru migranta;
- ▶ Procesuiraju u skladu sa kategorijom;
- ▶ Upute u najbliže zdravstvene ustanove ili na najbliže medicinske punktovе u prihvatilištima za migante;
- ▶ Obaveste nadležne organe socijalnog staranja;

Zadržavanje je opravdano samo u sasvim izuzetnim okolnostima, a prioritet treba dati korišćenju mera primarne medicinske zaštite, u ozbiljnim slučajevima i/ili slučajevima zaraznih bolesti, u odgovarajućim zdravstvenim ustanovama.

Neka starija lica mogu takođe spadati u ovu kategoriju pošto su ona uopšte ugroženija od mladih migranata u pogledu prilagodljivosti teškim situacijama i kulturnim razlikama. Ona mogu imati teškoće u izlaženju na kraj sa stresom koji je vezan za položaj neregularnog migranta koji se ujedno suočava sa pretnjom od udaljavanja ili deportacije, naročito ako postoji mogućnost pritvaranja. Ova lica takođe mogu patiti od zdravstvenih stanja koja su u vezi sa starošću, koja mogu dovesti do smanjene pokretljivosti i mentalne sposobnosti. Stoga im može biti potrebna pomoć od organizacija posvećenih zaštiti starijih lica, a posebno je potrebno obratiti pažnju na to kako im je pružena podrška i kakav su smeštaj dobili.

Uvek postoji mogućnost da će masovno kretanje preko granica biti pokrenuto zdravstvenom krizom ili da zdravstvena kriza prati postojeću migrantsku krizu, te će pod takvim okolnostima biti potrebana sveobuhvatana zdravstvena prvera koju će dobro obučeni i opremljeni zdravstveni radnici izvršiti čim migranti stignu na državnu granicu, pre nego što dospeju do policijskih službenika granične policije. U slučaju zarazne bolesti, moguće je da će biti potrebno da migranti budu izolovani u specijalističke zdravstvene objekte dok se ne utvrdi njihov zdravstveni status.

4.5 Informativni razgovor sa migrantima iz ranjivih kategorija

Vreme vođenja informativnog razgovora treba da bude u skladu sa svrhom razgovora. Policijski službenici bi trebalo da razmotre da li je vođenje informativnog razgovora praktično i da li predstavlja najviši prioritet. Ukoliko je migrant u veoma lošem stanju i nije verovatno da će pružiti korisne informacije ili ako će mu ispitivanje naneti još više bola i povrede, moglo bi biti bolje da se informativni razgovor odloži. Ukoliko je potrebno da se određena lica/organizacije obaveste pre početka informativnog razgovora, onda bi to trebalo učiniti što je pre moguće. Čak i kada takvo prisustvo nije obavezno, ono bi moglo olakšati i početnu komunikaciju i prikupljanje operativnih podataka koji se mogu koristiti za dalju istragu.

U određenim slučajevima mogu biti potrebni ispitivači sa specifičnim veštinama ili posebno obučeni službenici. Jedan primer može biti korišćenje isključivo službenika koji su posebno obučeni i imaju posebne kvalifikacije za vođenje informativnog razgovora sa decom, ali može biti i nešto jednostavnije, kao što je korišćenje ispitivača ženskog pola za razgovor sa migrantom istog pola.

Pri vođenju informativnog razgovora, policijski službenici granične policije treba da:

- ▶ Vode informativni razgovor na mestu koje omogućava privatnost, a koje je udaljeno od drugih lica (pre svega ostalih žrtava). Ovo se čini

kako bi se smanjio stres, ali takođe i da bi se smanjio rizik u slučaju da su se učinioci KD ili njihovi saučesnici pomešali sa stvarnim žrtvama trgovine ljudima ili krijumčarenja;

- ▶ Provere da li je migrant sposoban za vođenje informativnog razgovora. Provere da li su migranti zadovoljili osnovne fiziološke potrebe (žed, glad, san i dr.) i da li su primili svu neophodnu zdravstvenu pomoć. Postaraju se da hrana, piće i druge potrepštine budu pri ruci;
- ▶ Provere da li migrant ima nekih drugih primarnih ciljeva (zbrinjavanje članova porodice i sl.) – da li su zabrinuti zbog nekoga drugoga ili im je potrebno da nekoga obaveste. Potrebno je dopustiti migrantu da i on postavlja pitanja;
- ▶ Razmotre mogućnost da prisustvuju još neke osobe koje mogu predstavljati migranta (kao što je odgovarajuća odrasla osoba za decu);
- ▶ Koriste samo pouzdane zvanične prevodioce kada je to moguće;
- ▶ Razmotre i mogućnost nošenja civilne odeće pri obavljanju zadataka (ne uniformi) i uklanjanja svih očiglednih oznaka i obeležja policijskih službenika;
- ▶ Objasne proces vođenja informativnog razgovora, prava/odgovornosti migranta po zakonu i uloge svih koji prisustvuju razgovoru;
- ▶ Objasne da je težište informativnog razgovora u ovoj fazi da se prikupe obaveštenja o učiniocu krivičnog dela a ne na prekršajima koje je migrant možda počinio;
- ▶ Objasne šta će se dogoditi nakon informativnog razgovora. Ovo uključuje pitanje gde će migranti ići, ko će biti sa njima i koje su im dalje obaveze (svedočenje na sudu i dr.) Ne treba obećavati stvari koje se ne mogu dogoditi pošto će se tako samo narušiti poverenje;
- ▶ Obaveste migranta da se ono što se dogodilo njima dogodilo i drugima;
- ▶ Dopuste migrantu da se odmori ukoliko vođenje informativnog razgovora traje duže;
- ▶ Budu spremni da prekinu vođenje informativnog razgovora u slučaju da on izaziva previše stresa;
- ▶ Poznaju i poštuju kulturno poreklo migranta, njihovu tradiciju i običaje;
- ▶ Dopuste migrantu da svojim rečima objasni šta se dogodilo uz što manje mešanja ispitivača;
- ▶ Na migranta se ne sme vršiti pritisak. Kada se dobije potpuna slika događaja, mogu se razjasniti određene tačke i postaviti dodatna pitanja.

Vođenje informativnog razgovora treba da bude u formatu pitanja i odgovora, a samo obavljanje razgovora dokumentovati u skladu sa važećim zakonodavnim okvirom. Takođe treba razmotriti mogućnost da i lice sa kojim je razgovor vođen potpiše zvanično sačinjena pismena u cilju izbegavanja spora o sadržaju izjave i vodjenja daljeg postupka.

4.6 Upravljanje migracionom krizom na GP

Stanadardne operativne procedure na pojedinačnim ganičnim prelazima treba da uključuju uputstva za upravljanje protokom redovnog saobraćaja kroz infrastrukturu GP, sa ciljem da se zakonska regulativa koja se odnosi na prelazak državne granice primeni što je brže i delotvornije moguće. U izvesnoj meri ova uputstva treba da obuhvataju i iznenadna povećanja obima saobraćaja, ali ona se verovatno neće detaljno baviti masovnim kretanjima, koja treba da budu predmet odvojenih SOP, prilagođenih trenutnoj konfiguraciji GP, ili novoj konfiguraciji koja će možda morati da se uspostavi, i koja će sadržati mere koje se mogu brzo sprovesti za hvatanje u koštač sa izazovom.

Priroda vanredne situacije koja je dovela do migrantske krize će u značajnoj meri uticati na bilo kakav odgovor. Na primer, prirodne katastrofe kao što su poplave, suša i glad će generalno uzrokovati postepeno pojačanje saobraćaja, pa će GP imati dovoljno vremena da se pripreme dovodeći osoblje i opremu, vršeći ocenu procesa kontrole saobraćaja, i generalno neće zahtevati premeštanje granične kontrole. Međutim, migrantske krize koje je uzrokovao čovek uglavnom se odnose na oružani sukob, kao što je građanski rat, i u zavisnosti od toga koliko blizu GP se vode borbe, može biti potrebno da se objekti izmeste na bezbednu udaljenost od granične linije. Uz to, pošto oružani sukobi mogu izbiti bez upozorenja, protok migranta može naglo porasti, pa je neophodno da se migrantima obezbedi brzi prolazak kroz GP i odlazak na bezbedno mesto.

Postoje neke praktične mere koje se mogu preduzeti za efikasnu optimizaciju protoka saobraćaja:

- ▶ Odrediti dovoljan broj policijskih službenika koji će omogućiti brži protok putnika i vozila na GP;
- ▶ Uspostaviti zajedničku kontrolu od strane svih službi na GP (granična policija, carina i dr.) kako bi se skratilo vreme granične kontrole;
- ▶ Prva kontrola (prvi razgovor) treba da bude kratka, i treba brzo izdvojiti putnike za koje je potrebno sekundarno ispitivanje (bez obzira na organ) od onih kojima se može dozvoliti prelazak DG;
- ▶ U skladu sa tehničkim mogućnostima trake na GP podeliti u trake za državljane zemlje dolaska, državljane zemlje polaska, državljane treće zemlje – takođe rasporediti u skladu sa ovim kriterijumima;

- ▶ Ukoliko su na raspolaganju ručni čitači PI graničnu kontrolu izvršiti dok su putnici u autobusima – ukoliko nisu, iskrcati putnike tek onda kada se oslobode kapaciteti za rad sa njima. Putnike treba iskrcavati progresivno, po redu pristizanja;
- ▶ Saradjivati sa susednim graničnim organima kako bi se zajedničkim merama ubrzao protok putnika i vozila na GP;
- ▶ Uključiti nacionalne i međunarodne organizacije u identifikaciju migranata kojima je potrebno prioritetno postupanje – u suštini, migranata iz ranjivih kategorija – pre granične kontrole, tako da se mogu kanalizati na odgovarajući način;
- ▶ Locirati službe pomoći (međunarodne organizacije) što je bliže moguće graničnoj kontroli kako bi se olakšale procedure upućivanja;
- ▶ Ubrzati odlazak putnika sa GP što je više moguće tako što će se paziti da svi prilazni i odlazni putevi budu prohodni;
- ▶ Formirati prostor za okupljanje migranata na terenu van područja GP;
- ▶ Pretresanje vozila i lica treba da bude u nadležnosti jedne službe (granične policije ili carine) koja će delovati u ime svih ostalih – na primer, carinski službenici se mogu obavestiti da traže lica sakrivena u transportu ili dokumentaciju koja se odnosi na drugu kriminalnu delatnost, kao što je teroristička aktivnost.

Zatvaranje GP

Po opštem pravilu, GP treba da budu zatvoreni tokom migrantskih kriza samo onda kada je pritisak saobraćaja tako velik da postoji realna i neposredna pretinja po život u zemlji prijema zbog velikog broja priliva ljudi. Pre preuzimanja ovog koraka, starešine strateškog nivoa rukovođenja treba da procene neposredni rizik kome su izložene izbeglice koje ostanu na granici zemlje odlaska do uvođenja mera kojima se omogućava da GP bude ponovo otvoren. Starešine strateškog nivoa rukovođenja treba da imaju delegirana ovlašćenja da zatvore granicu, ali samo u periodu do upućivanja zahteva za dopuštenje nadležnom ministarstvu da se postupak nastavi. Potrebno je utvrditi i strogo poštovati način, proceduru i rokove prilikom zatvaranja granice kao i način hitnog obaveštavanja i izveštavanja svih linija rada i javnosti o preduzetim merama. Svako zatvaranje granice treba da traje naj kraći mogući period koji okolnosti diktiraju.

4.7 Prikupljanje podataka u SGP

Za delotvornost obaveštajnih podataka, posebno pre kriznih kretanja i tokom njih, od ključne je važnosti da policijski službenici granične policije budu obučeni o tome koje informacije da prikupljaju, kako da ih prikupljaju i šta sa njima da rade. Posebno je važno da svi granični službenici shvate potrebu izveštavanja o informacijama koje mogu ukazivati na povećan prliv migranata, što će služiti kao rano upozorenje o masovnim kretanjima migranata.

U idealnom slučaju, informacije prikupljaju policijski službenici nadležne linije rada, ali ograničena sredstva i obim granične kontrole mogu ovo onemogućiti. Za lakše prikupljanje i prosleđivanje informacija može se formirati i mreža policijskih službenika koji će obavljati operativne poslove na nivou SGP. Oni neće biti kompletno obučeni za obaveštajni rad, ali će biti dovoljno obučeni za prikupljanje i postupanje sa operativnim podacima, kao i opštim zahtevima u vezi sa njima. Oni mogu kombinovati svoju ulogu u obaveštavanju sa svojim normalnim operativnim zadacima, i biće:

- ▶ Neposredne tačke kontakta za Jedinicu za analizu rizika na strateškom nivou;
- ▶ Odgovorni da obezbede da su njihove kolege stalno upoznate sa tim kakve informacije su potrebne i kako da ih prikupe;
- ▶ Zaduženi za prikupljanje informacija o svim segmentima funkcionisanja SGP za dalje prosleđivanje;
- ▶ Zaduženi za vođenje radnih sastanaka za operativne radnike;
- ▶ Dužni da obezbede postupanje na osnovu operativnih podataka.

Trebalo bi da u svakoj smeni u SGP bude najmanje jedan policijski službenik koji je obučen za prikupljanje i obradu operativnih podataka. Primer uputstva za prikupljanje informacija za službenike prve linije je priložen u **Aneksu D**.

4.8 Postupci izveštavanja;

Postupci izveštavanja su od ključne važnosti za upravljanje informacijama, a u migrantskoj krizi naročito je važno dosledno primenjivati zakonom propisanu proceduru izveštavanja i informisanja u MUP-u (Uputstvo o izveštavanju i informisanju) pošto nadležno ministarstvo mora biti informisano o razvoju događaja u realnom vremenu.

Obzirom na ustrojenu proceduru izveštavanja i informisanja, izveštaji će se:

- ▶ U skladu sa propisanom procedurom unositi u aplikaciju Dnevnik događaja;
- ▶ Putem aplikacije Dnevnik događaja izveštaje o događajima hitno prenosi neposredno višim organizacionim jedinicama i linijski i teritorijalno zaduženim organizacionim jedinicama radi daljeg postupanja;
- ▶ Dnevne i periodične izveštaje o događajima sačinjavati putem aplikacije;
- ▶ Sistem ocenjivanja kvaliteta i vrednosti informacija vršiti kontinuirano od strane oficira dežurnih službi u skladu sa uputstvom;

Tokom redovnog rada u SGP generalno je dovoljno da službenici samo izveste o pojavama i događajima, ali u migrantskoj krizi od strane organizacionih jedinica na centralnom i regionalnom nivou biće uspostavljen sistem hitnog izveštavanja kojim će se u na najefikasniji način informacije preneti na centralni nivo. Sistem prenosa informacija je moguće ustrojiti u vidu dnevnog izveštavanja o pojavama koje će se neposredno vršiti u određeno vreme ili putem hitnog prenosa informacija neposredno nakon kritičnog događaja.

4.9 Međunarodne organizacije

Potreba za multi-agencijskim pristupom tokom masovnih migracija već je naglašavana, a osim nacionalnih službi koje imaju ulogu u upravljanju migrantskom krizom o kojima je već bilo reči, postoje i različite međunarodne organizacije koje se angažuju za pružanje podrške i pomoći graničnim organima i migrantima i izbeglicama i pokrivaju svojim mandatima širok spektar aktivnosti. Policijski službenici granične policije treba da budu upoznati koje su to organizacije i kakvu vrstu pomoći mogu pružiti:

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)	Savetovanje i podizanje kapaciteta institucija o svim aspektima upravljanja granicama, formiranje i upravljanje prihvatnim mestima, podrška pri registraciji, profilisanje, razvoj baza podataka na migrantskoj ruti, logistička podrška prevozu migranata, postavljanje službi za informisanje, savetovanje i upućivanje, pomoć pri dobrovoljnom povratku migranata u zemlje porekla, ukoliko je to moguće i bezbedno.
Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR)	Praćenje primene Zakona o azilu, zastupanje interesa izbeglica/tražilaca azila i grupa koje imaju status izbeglica ili tražilaca azila, pomoć pri dobrovoljnoj repatrijaciji izbeglica, spajanje porodica razdvojenih tokom migratornog procesa, savetovanje i logistička podrška u pogledu planiranja prostora centara za azil i prihvatnih centara i materijalna i tehnička pomoć.
Dečiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF)	Odgovornost za dečiju zaštitu, naročito tokom oružanog sukoba, nacrt i sprovođenje programa reintegracije dece, ujedinjenje porodice, prevencija regrutacije dece, obezbeđenje materijalne pomoći deci, kao što su medicinska sredstva i vakcinacija.
Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP)	UNDP podržava lokalnu vladu pri proceni potreba, jačanju kapaciteta i koordinaciji planiranja, izrađuje strategije za ublažavanje posledica prirodnih katastrofa i programa za podsticanje korišćenja diplomatiјe i prevencije nasilja.
Svetski program za hrani Ujedinjenih nacija (WFP)	Obezbeđuje pomoć u hrani za izbeglice u kampovima, pruža podršku za transport, komunikacije i logistiku.
Međunarodni komitet Crvenog krsta (MKCK)	Praćenje primene međunarodnog i humanitarnog prava, uslova pritvora i postupanja sa licima lišenim slobode iz razloga povezanih sa oružanim sukobom (npr. internirana lica), ponovo uspostavljanje porodičnih veza za porodice raštrkane tokom oružanog sukoba.

5. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA I INFORMACIONA TEHNOLOGIJA

Ispravno upravljanje i korišćenje informacione tehnologije na DG je važan deo odgovora u svim fazama migrantske krize.

Policajci i službenici granične policije treba da budu svesni značaja prikupljanja podataka i informacija o događajima i incidentima koji se dešavaju na dnevnoj osnovi. Nedostatak informacija i obaveštajnih podataka u najboljem slučaju ometa planiranje postupanja u povećanom prilivu u okviru migrantske krize, a u najgorem slučaju dovodi do haosa. Prikupljanje, obrada i skladištenje podataka ima mnoge forme (JIS, aplikacije za registraciju stranih državljanata, tražilaca azila i dr.). Takodje, važno je koristiti regionalnu saradnju i mreže razmene podataka medjunarodnih partnera.

Primer: tokom krize na Zapadnobalkanskoj ruti (2015), sistem ranog upozoravanja koji je ostvaren uz podršku IOM mreže timova u svim zemljama obuhvaćenim krizom bio je od velike koristi za procenu rizika i planiranje adekvatnog odgovora.

5.1 Informacioni sistemi za upravljanje granicama

U međunarodnom kontekstu, neobično je ukoliko zemlja nema neku vrstu elektroniskog sistema upravljanja granicama (SZPLIV – sistem za proveru lica i vozila), ali one variraju od osnovnih platformi sa spiskovima za upozorenje do potpuno integrisanih sistema povezanih sa svim linijama rada koje učestuju u postupanju prema strancima. Informatički sistemi koji se koriste prilikom upravljanja migracionom krizom je iz mnogo razloga ključni alat u upravljanju granicama. U migracionoj krizi, od ključnog značaja je informacioni sistem koji može prihvati značajno povećanje broja registrovanih lica. Informatički sistem za prikupljanje biometrijskih podataka može biti naročito važan za postupanje sa migrantima koji putuju bez odgovarajućih ličnih isprava.

U slučju masovnog priliva, nadležna služba treba da obezbedi dostupnost sistema registracije na GP, sa ciljem da svi putnici budu evidentirani, da nad njima bude izvršena adekvatna granična kontrola.

Sam informatički sistem bi trebalo da omogući da se u bazama podataka registrovanih domaćih i stranih državljana mogu snimati i obrađivati fotografije i biometrijski podaci (otisci papilarnih linija). Sve baze podataka treba da imaju adekvatne nivoe zaštite i pristupe istima koje će omogućiti da se:

- ▶ Snimaju, čuvaju i obrađuju fotografije;
- ▶ Snimaju, čuvaju i obrađuju biometrijski podaci, npr. otisci prstiju;
- ▶ Upoređuju lični podaci sa listama za upozoravanje i identifikaciju istih (nacionalne i međunarodne baze potražne delatnosti);
- ▶ Upoređuju lični podaci sa bazama podataka;
- ▶ Omoguće razni nivoi pristupa (lokalni, regionalni i centralni nivo pristupa);
- ▶ Beleže podaci o migrantima i razloge ulaska.

Ukoliko u SGP oprema ne postoji ili nije adekvatna, planovima treba predvideti prioritet nabavke neophodne opreme. Prvi prioritet bi minimalno predstavljala oprema za registraciju lica i obradu podataka, sa mogućnostima čuvanja fotografija i biometrijskih podataka. Ukoliko je to potrebno, spiskovi za uzbunjivanje (STOP lista) se mogu brzo formirati na radnim listovima u EKSELU, kao i sličan sistem za registraciju ulaska na teritoriju RS, radi kasnijeg prenosa podataka u navedene sisteme. Međunarodne organizacije kao što su IOM i UNHCR imaju iskustva u korišćenju opreme za registraciju u migrantskim krizama i mogu obezbediti opremu i tehničku pomoć.

Iako će cilj uvek biti obezbeđenje efikasnog i delotvornog informacionog sistema koji se koristi pri upravljanju granicama, ukoliko on nije odmah dostupan, ili

ukoliko postojeća oprema otkaže, službenici treba da budu spremni da pribegnu korišćenju štampanih kopija lista za uzbunjivanje (STOP lista), ručnom evidentiranju prelaska državne granice RS i fizičkom brojanju migranata. Rezultate vođenja evidencije na štampanoj kopiji treba što je pre moguće preneti u elektronski sistem.

Korišćenje svih podataka iz elektronskih baza podataka treba da budu u skladu sa zakonodavstvom koje se odnosi na zaštitu podataka o ličnosti. Sistem mora imati mogućnost za kontrolu i praćenje pristupa bazama podataka, uz mogućnost ograničenje pristupa t.j. omogućiti pristup službenicima koji imaju odgovarajući nivo ovlašćenja pristupa. Sve prelazne mere koje se lokalno sprovode (vođenje evidencija u pisanom obliku) u SGP moraju biti podložne kontroli (npr. službenici se potpisuju na početku i na kraju evidentiranja).

Uzimanje biometrijskih podataka

Biometrika je generički termin i uključuje otiske prstiju, podatke o rožnjači oka, glasu, biometrijske podatke o crtama lica i DNK. Uzimanje otiska prstiju postaje rutinski postupak i predstavlja ključni alat za utvrđivanje i čuvanje podataka o identitetu lica, naročito tokom masovnih kretanja u migrantskim krizama, kada su lična dokumenta često nepotpuna ili ne postoje. Domaće zakonodavstvo treba da dopusti prikupljanje biometrijskih podataka za sledeće kategorije lica koje prelaze DG:

- ▶ Lica koja podnose zahtev za vizu;
- ▶ Lica koja prelaze DG a koja nisu državljeni zemlje čiju granicu prelaze;
- ▶ Izbeglice, tražioci azila ili status zaštićenog lica,
- ▶ Lica čiji se status izbeglice, tražioca azila ili zaštićenog lica obrađuje;

Pod normalnim okolnostima, putnicima koji odbiju da daju biometrijske podatke odbija se izdavanje vize ili dopuštenje ulaska. Međutim, u vanrednoj situaciji ove opcije, posebno odbijanje ulaska, mogu biti neodržive, pa prisila može biti neophodna. Zakonski propisi bi trebalo da to dopuste, dok je u nekim zemljama za prisilno uzimanje podataka potrebno je ovlašćenje sudova. Uz uvažavanje činjenice da su na ovaj način pružene pravne garancije protiv moguće zloupotrebe moći, nije verovatno da će tokom masovnog kretanja u migrantskim krizama policijski službenici za svako uzimanje biometrijskih podataka (daktiloskopiranje lica) odlati do sudova po ovlašćenje. U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom policijski službenici granične policije su ovlašćeni da ako postoji sumnja u identitet lica, odnosno u verodostojnost putne ili druge isprave propisane za prelazak državne granice, uzimaju otiske prstiju i dlanova lica i druge biometrijske podatke.

5.2 Komunikacije

Komunikacioni sistemi su važni za funkcionisanje SGP, naročito u migrantskim krizama. Uobičajeni sistemi na granicama uključuju:

- ▶ Informacionu i komunikacionu tehnologiju sa telefonskim linijama, bežičnim sistemima; informatičke i audio-vizuelne sisteme putem jedinstvenog kablovskog sistema;
- ▶ Virtuelnu privatnu mrežu (VPM) preko interneta;
- ▶ Glas preko internet profila (VOIP) – komunikacija glasom preko interneta;
- ▶ Radio sisteme dugog dometa;
- ▶ Mobilne telefone;
- ▶ Fiksne telefone.

Verovatno je da granične službe – (granična policija, carina) neće imati međusobno povezane komunikacione sisteme tokom rutinskog rada na DG, a skoro sigurno neće biti povezane sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama za pružanje pomoći migrantima. U migrantskoj krizi ovu situaciju treba brzo rešavati i uspostaviti komunikacioni sistem i mehanizam za razmenu informacija.

Način i sistem komunikacije nije od primarne važnosti – ono što je od ključnog značaja je da se agencije usaglase kako će to postići, a najednostavnije operativno rešenje za komunikaciju u realnom vremenu je često distribucija ručnih radio stanica službenicima kako dolaze na dužnost koje vrši jedna agencija, koristeći unapred dogovorene znake i frekvencije za pozive. Ovo ima prednost nad telefonima pošto omogućava svim službenicima da u isto vreme čuju šta se dešava i koja se informacija ili nalog prenosi. Drugi metodi, kao što je e-mail, mogu se koristiti za podnošenje izveštaja, na osnovu unapred određenih spiskova za distribuciju. Pored navedenog svaka agencija, u skladu svojim unutrašnjim principima vršiće komunikaciju u cilju izveštavanja i informisanja linija rada na svim nivoima.

ANEKS A TRGOVINA LJUDIMA

Mada se trgovina ljudima odvija na mnogo različitih načina, u zavisnosti od nivoa organizovanog kriminala, pravne strukture i lokalnog konteksta, radi se o procesu iz tri koraka:

Regrutacija – na silu ili obmanom – Trgovina ljudima često počinje lažnim obećanjem povoljne prilike – ponuda za posao bez poznatih uslova i rokova, nudi se legitimno zaposlenje, ali po prispeću pojedinac se prisiljava na drugačiju vrstu posla, biva na silu otet ili prisiljen na rad.

Transport – preko granica, legalno ili ilegalno, ili u okviru zemlje – transport žrtve sa jednog mesta na drugo, mada ne mora nužno biti preko nacionalne graniče. Ulazak može biti legalan sa stvarnim ispravama, ilegalan obmanjivanjem uz stvarne ili lažne isprave, ili potajan, izbegavanjem granične kontrole.

Eksploracija – korišćenjem ili prodajom žrtve za finansijsku korist trgovca – žrtve se transportuju sa isključivom namerom da se od njihove eksploracije ostvari profit. Mada neki trgovci zarađuju velike iznose novca, u nekim situacijama korist je druge vrste, kao što je slučaj besplatne radne snage ili usluga.

OPŠTI POKAZATELJI TRGOVINE LJUDIMA NA GRANICAMA

Ovi indikatori daju pregled nekih od faktora koji mogu ukazati na verovatnoću da je neka osoba žrtva trgovine ljudima, ali neki će se odnositi na krijumčarene migrante pošto se linija koj razdvaja njihove definicije sve više zamagljuje. Mora se naglasiti da su oni opšte prirode i da ne moraju svi da budu primenjivi u svakom slučaju trgovine ljudima. Iz različitih vrsta trgovine ljudima proističu različiti profili žrtava.

Čak i ista opšta vrsta trgovine ljudima pokazuje značajne razlike između lokacija. Ove indikatore treba koristiti uz najbolje dostupne obaveštajne podatke za stvaranje profila koji je specifičan za lokalni kontekst. Ukoliko ne posedujete nikakve informacije/obaveštajne podatke o trgovini ljudima, neki od ovih indikatora mogu pomoći u identifikaciji novog ili nastajućeg problema trgovine.

Životna dob

Tipičan raspon životne dobi lica za koje se sumna da su žrtve zavisi od prirode trgovine i zahteva na mestu eksploracije. Uz neke izuzetke, što je osoba starija, to je manja verovatnoća da se slučaj odnosi na trgovinu ljudima. Ovo naročito važi u slučajevima seksualne eksploracije. Trgovci ljudima neće uobičajeno trgovati starijim osobama u cilju seksualne eksploracije jer je za njih manja „tražnja klijenata“.

Isto opšte pravilo se može primeniti na radnu eksploraciju, jer, što je osoba starija, to je manje produktivna u uslovima napornog ili rapskog rada. Za ovo postoje izuzeci; trgovina starijim ljudima za prošnju je primer.

Deca su naročito ugrožena trgovinom pošto su generalno poslušna i lako ih je zastrašiti. Ona se mogu eksploratisati na različite načine: u seksualnoj delatnosti, ilegalnim tržištima rada, uključujući prošnju i džeparaenje, kao „robovi“ u domaćinstvu i zbog svojih organa.

Rod

Seksualna trgovina prevashodno pogarda osobe ženskog pola. U praktično svakoj državi sveta mogu se naći pouzdani dokazi trgovine ljudima za heteroseksualnu eksploraciju u nekom vidu. Otkriveno je da postoji i trgovina osobama muškog pola za svrhe prostitucije, ali istraživanja i saznanja u ovoj oblasti su ograničena. Trgovina ljudima za eksploraciju prisilnim radom pogarda i muški i ženski rod. Proporcije muškaraca i žena se razlikuju u odnosu na vrstu rada i preovlađujuće rodne uloge na lokaciji o kojoj je reč.

Zemlja porekla

Lanac snabdevanja žrtvama oslanja se na iskorišćavanje kombinacije faktora uključujući relativno siromaštvo, diskriminaciju i nedostatak povoljnih prilika. Mnoge žrtve dolaze iz zemalja u razvoju ili zemalja u tranziciji gde su prilike ograničene. Trgovina ljudima se odvija u razvijenim zemljama u različite svrhe, ali prevashodno uključuje seksualnu i radnu eksploraciju. U oba slučaja, žrtve dolaze iz neprivilegovanih i ugroženih populacija.

Poznavanje dokazanih zemalja za trgovinu ljudima, naročito onih u istom regionu kao zemlje destinacije, od ključne je važnosti za službenike granične kontrole, a ocenu pretnje treba da obezbede jedinice za obaveštajne podatke.

Isprave

Osoba koja daje na uvid lične i putne isprave drugog lica na graničnom prelazu ili drugom kontrolnom punktu je opšti pokazatelj trgovine. Pored toga, to što žrtva trgovine na koju se sumnja nema isprave i/ili putne isprave, ili ima lažne lične ili putne isprave, takođe može biti pokazatelj trgovine.

Transport

Način na koji je osoba bila (ili jeste) transportovana može ukazivati na trgovinu. Neke karakteristike transporta u slučajevima trgovine ljudima su veoma slične karakteristikama koje nalazimo kod krijućenja migranata, ali postoji veliki broj potencijalnih razlika. Na primer, trgovci će često nastojati da kontrolišu sve aspekte transporta od originalne lokacije preko tranzita do odredišta jer svoju investiciju realizuju tek na odredišnoj lokaciji/fazi eksploracije, pa će žrtva imati prtnju, mada ona može biti na određenoj udaljenosti. Veličina prtnje će zavisiti od broja žrava i može se povećavati prilaženjem odredištu.

Dokazi zlostavljanja

Svi znaci fizičke povrede žrtve mogu biti pokazatelj trgovine; trgovci ljudima i njihovi klijenti često žrtve podvrgavaju zlostavljanju. Međutim, nemojte pretpostaviti da nekom osobom ne trguju zato što nema znakova povrede ili fizičkog zlostavljanja. Druge podjednako delotvorne, ili delotvornije mere kontrole su mogle biti upotrebljene, uključujući pretnju nasiljem ili oduzimanje isprava.

MOGUĆI POKAZATELJI TRGOVINE LJUDIMA NA GP

- ▶ Odrasli sa decom koja nisu njihova vlastita – mogu tvrditi da su u rodbinskim vezama i/ili da dete vode roditelju ili rođaku.
- ▶ Deca koja izgledaju da im je neprijatno ili nelagodno sa odraslim osobom koja ih prati – možda neće biti u stanju da navedu u kakvom su odnosu sa odraslim osobom ili neće znati kuda idu.
- ▶ Odrasli koji su zapaženi da često prelaze granice sa različitom decom ili drugim odraslim osobama.
- ▶ Grupe putnika koji ne izgledaju kao da spadaju zajedno, tj. razlike u načinu na koji su obučeni, različita državljanstva, različite etničke grupacije.
- ▶ Izgleda da je jedna osoba vođa grupe – može držati pasoš za grupu i/ili samo ona govoriti.
- ▶ Izgleda da jedna osoba kontroliše ostale – može se desiti da ostali nisu u stanju da kažu kuda idu ili šta rade.
- ▶ Nedostatak prtljaga – žrtve trgovine ljudima teže da putuju sa malo prtljaga ili sasvim bez njega.

ANEKS B

KRIJUMČARENJE LJUDI

OPŠTI POKAZATELJI KRIJUMČARENJA LJUDI

Većina pokazatelja trgovine ljudima podjednako važe za krijumčarenje, ali postoje razlike. Dok će trgovci skoro uvek putovati sa svojim žrtvama, to nije uvek slučaj sa krijumčarima. Uloga krijumčara je često da se neregularnim migrantima olakša stupanje u prevozno sredstvo, a za ovo postoje dva glavna metoda:

- ▶ Olakšavanje migrantu ukrcavanje u prevozno sredstvo – avion, voz, autobus, brod – obezbeđivanjem lažnih putnih isprava. Međutim, moguće je da će krijumčar pratiti migranta, mada sa distance, kako bi povratio ispravu nakon ulaska za ponovno korišćenje.
- ▶ Olakšavanje sakrivanja migranata u prevoznom sredstvu bez znanja lica koje vozilom upravlja – ovo je uobičajeno u robnom transportu – kamioni, trgovački brodovi, teretni vozovi.

Iregularni migranti na koje se nađe pod ovakvim okolnostima sasvim lako mogu putovati sami, ali uvek treba ispitati da se utvrди, koliko je to moguće, da sa njima nema krijumčara. Ovo, između ostalog, uključuje:

- ▶ Ispitivanje migranta
- ▶ Informativni razgovor sa prevoznicima
- ▶ Pretraživanje lica i vozila
- ▶ Ispitivanje sredstava za komunikaciju/za navigaciju
- ▶ Kontrola manifesta/spiskova putnika radi provere da li se neka imena ponavljaju u vezi sa incidentima

POKAZATELJI KRIJUMČARENIH MIGRANATA

Dole navedeni pokazatelji se konkretnije odnose na krijumčarenje migranata pre nego na trgovinu njima, ali ipak je važno naglasiti da je linija između njih tanka i da žrtve trgovine mogu ispoljiti slične osobine.

Orijentisanost

Pri ispitivanju, deluju bezizražajno i/ili zbumjeno. Može se dogoditi da ne znaju u kojoj zemlji se nalaze i kroz koje zemlje su proputovali. Moguće je da nemaju adresu smeštaja i ili da znaju malo ili ništa u vezi geografije zemlje i gradova u kojima će možda boraviti ili ih posetiti.

Pokroviteljstvo

Može izgledati da ne poznaju osobe koje ih dočekuju, ili ih po prispeću pozdravljaju pokazujući naklonost koja bi se očekivala od rodbine i prijatelja. Obično će tih prići osobama koje ih čekaju i koje će ih sprovesti, ili će pratiti krijumčara koji treba da ih transportuje. Moguće je da nemaju ime ili telefonski broj osobe ili mesta na kome će odsesti. Migranti koji nisu putovali u grupi mogu imati ime ili telefonski broj sakrivena negde na sebi ili u mobilnom telefonu.

Izgled

Mogu imati drugaćiju odeću ili frizuru koja nije uobičajena u zemlji prispeća ili koje ne odgovaraju klimi. Male grupe krijumčarenih lica često imaju slične karakteristike kao što je odeća i tašne. Odeća migranata može biti jeftinija, starija i iznošenija od odeće krijumčara koji ih prate.

Izraz lica

Mogu delovati izgubljeno ili hodati malo iza grupe i ili izgledati uplašeno, osvrtati se oko sebe, znojiti ili drhtati, naročito kada im se postavljaju pitanja. Mogu izgledati iscrpljeno ili dehidrirano nakon dugog puta morem ili drumom. Pošto se migranti često smeštaju u manje udobne uslove nego krijumčari, njihovo fizičko stanje može biti lošije.

Životna dob

Najverovatnije će biti mlađeg radnog uzrasta, ako ih je u zemlju poslala njihova porodica da nađu plaćeno zaposlenje. Za razliku od migranata žrtava trgovine, većina krijumčarenih migranata su mladi muškarci, jer generalno govoreći, njihova porodica je uložila finansijska sredstva, a oni predstavljaju najbolje mogućnosti za trajni povratak investicije.

Verodostojnost

Osim ako su dobro podučeni, neće biti u stanju da daju verodostojno objašnjenje o svrsi putovanja – podaci koje pružaju mogu biti nelogični, nedosledni ili neodrživi. Moguće je da neće znati koliko dugo će boraviti na svojoj sledećoj adresi, niti koliko im je potrebno da stignu tamo.

Identifikacija

Mogu posedovati lažne putne ili lične isprave.

Državljanstvo

Mogu tvrditi da su državljeni neke zemlje ali ne znaju ništa o njoj, ili ne govore njen jezik. Ovo može biti pokazatelj da su tu osobu krijumčari „podučili“ da tvrdi da je određene nacionalnosti, na primer zato što je državljanima nekih zemalja lakše da dobiju pristup postupcima za dobijanje azila.

Putovanje

Kada putuju kopnom ili vazduhom, mogu putovati sa krijumčarem, ali odvojeno prolaze kroz luku ulaza kako bi izbegli otkrivanje. Na primer, pretresom se kod migranta otkriju karte za avion, autobus ili voz, a pretres krijumčara otkriva istu maršrutu na osnovu pečata u putnim ispravama i/ili karte za sedišta jedno do drugoga.

Kada putuju morem, može se dogoditi da putuju sa krijumčarima koji čine posadu. Kada se plovilo presretne, krijumčari će često pokušati da se sakriju među migrantima.

Prtljag

Slično šrtvama trgovine, krijumčareni migranti će verovatno imati malo ili nimalo prtljaga. Najverovatniji razlog za ovo su ograničenja prostora i potreba da se kreće brzo kada je neophodno.

Putnička grupa

Kada se ispituju pojedinačno, moguće je da neće znati ništa o ljudima sa kojima putuju, ili će biti upoznati sa osnovnim pojedinostima, ali ne u skladu sa odnosom koji tvrde da među njima postoji.

Smeštaj

Kada se na njih najde u samoj zemlji, moguće je da žive sa velikom grupom ljudi koju mogu, a ne moraju poznavati. Verovatno je da će smeštaj biti prenatrpan.

Zaposlenje

Moguće je da će raditi u delatnosti u kojoj je lakše biti plaćen u gotovini bez validnih putnih isprava ili radnih dozvola. Takve delatnosti mogu uključivati: poljoprivredu, građevinarstvo, fabrike, prehrambenu ili uslužnu delatnost, zabavu i proizvodnju. Nije verovatno da će imati ugovor o radu jer su plaćeni u gotovom, i moguće je da nemaju uverenja, obuku, stručne licence ili sertifikate koji bi im omogućili da dobiju radnu dozvolu.

POKAZATELJI KRIJUMČARA MIGRANATA

Putne isprave

Verovatno je da će krijumčari migranata imati ispravna dokumenta i stvarne pašoše. Pasoši će pokazivati znatni obim prethodnih putovanja kako bi vlasnik pašoša izgledao verodostojno, sugerijući da se radi o osobi koja mnogo putuje, ili da često putuje istom rutom.

Oni mogu dati na uvid putne isprave, karte za ukrcavanje i karte za prevoz u ime drugih pojedinaca ili članova grupe.

Verovatno će dobro poznavati proces imigracije i imaće pripremljene odgovore na pitanja, biće spremni da na zahtev stave na uvid putne isprave, uz pisma o zaposlenju ili druge vrste dokaza. Međutim, možda će na uvid dati samo isprave koje se od njih zahtevaju kako bi umanjili rizik od otkrivanja falsifikovanih isprava ili isprava koje samo liče na prave.

Izraz lica

Iskusni krijumčari su obično samopouzdani, ljubazni i kooperativni. Mogu nastojati da službenike uvuku u razgovor kako bi im odvratili pažnju. Međutim, ako službenici deluju podozriivo, mogu preći u napad u pokušaju da ih zastraše.

Jezik

Verovatno će govoriti jezikom zemlje odredišta i jezik kojim govori grupa ili osoba koju prate.

Kontrola grupe

Osim ako su migranti koji se krijumčare dobro podučeni, verovatno je da će krijumčar odgovarati u ime ostalih lica u grupi, i izgledaće da ima uticaj nad njima. Grupa se može vidljivo plašiti krijumčara. Možda će hodati ispred drugih, jasno predvodeći, ili, suprotno, ići iza grupe kako bi je držao na oku.

Izgled

Krijumčari mogu imati skupljnu odeću i bolju fizičku prezentaciju od ostatka grupe.

Životna dob

Obično će biti stariji od većine, ako ne i svih pratileca i očigledno na čelu.

Motivacija

Kada su osumnjičeni, krijumčari često tvrde da su migrantima pomogli tokom slučajnog susreta, ili da migrantu pomažu iz humanitarnih razloga.

Novac

Krijumčari mogu biti jedina osoba u grupi koja ima novac ili kreditne kartice. Mogu posedovati relativno veliki iznos novca koji su primili za svoje usluge.

Komunikacije

Oni mogu biti jedina osoba u grupi koja ima mobilni ili smart telefon.

Prevozna sredstva

Oni mogu biti vozač kola, kamiona ili plovila.

ANEKS D

PRIKUPLJANJE INFORMACIJA ZA OBAVEŠTAJNE PODATKE NA GP

PRIKUPLJANJE PODATAKA – KONTROLNA LISTA INFORMACIJA

PRETRES RADI DOKUMENTACIJE	SVRHA	REZULTAT
Pretresi prtljag	Radi provere da li postoji dokumentacija koja bi mogla pomoći kod dalje istrage – lične isprave, vozačka dozvola, karte, priznanice, računi, pisma, adrese u zemlji i inostranstvu, brojevi telefona, bankovni izveštaji, izveštaji sa kreditnih kartica i kartice, telefonski računi, transferi novca, dokazi o zapošljenju itd.	
Pretresi vozilo.	Radi provere da li postoji dokumentacija koja može pomoći u daljoj istrazi – kao što je gore navedeno, plus restracija vozila i poreska dokumentacija, dokumentacija u vezi iznajmljivanja, tovarne deklaracije.	

EVIDENTIRATI PODATKE	SVRHA	REZULTAT
Evidentirati sve podatke o vozilu	Za utvrđivanje vlasništva – tip, model, broj registracije, boja plus: Ime vlasnika, koliko dugo poseduje vozilo, gde/od koga je kupljeno i da li je nedavno kupljeno. Ako je iznajmljeno, ime kompanije od koje je iznajmljeno, kada i na koje vreme.	
Napraviti čitljive kopije svih dokumenata i na njima zabeležiti gde su pronađene/ko ih je držao	Za utvrđivanje porekla materijala pri naknadnom ispitivanju. Jasan materijal za koji se zna odakle potiče omogućava vršenje istrage.	
Zatražiti od putnika da objasne šta je svaki od dokumenata i zašto ga nose.	Pomaže za utvrđivanje važnosti dokumenta i opravdanje dalje istrage.	
Evidentirati neobične šeme putovanja, posete državama za koje se zna da su pokrovitelji terorista i regije u kojima se proizvode droge bez zadovoljavajućeg objašnjenja. Putovanja koja nisu u skladu sa zanimanjem i/ili prihodom u sprezi sa pitanjima verodostojnosti uz učestalost putovanja.	Pruža osnovu za dalju istragu i može opravdati praćenje subjekta u budućnosti.	
Evidentirati i izvestiti o svim značajnim iznosima gotovog novca koji se unosi u zemlju ili iz nje iznosi, bez verodostojnog razloga	Može opravdati dalju istragu preko finansijskog sistema. Zaplena gotovog novca može biti prikladna.	
ISPITATI MOBILNE TELEFONE	SVRHA	REZULTAT
Zatražiti dozvolu (ako je potrebno) za pregled telefona. Transkribovati sve podatke, uključujući i tekstove i evidentirati šta potiče iz kog telefona.	Kontakti načinjeni pre incidenta i tokom njega mogu pomoći da se utvrdi da li je još neko povezan sa prekršajem na koji se sumnja. Tekstovi mogu ukazati na to kako je aktivnost aranžirana i organizovana, kao i detalje prekršaja. Svi kontaktni brojevi mogu biti veza sa prethodnim incidentima.	
Pribaviti brojve svih kartica za mobilne i telefona sa slušalicom i SIM kartica koje putnik poseduje.	Pomaže kod identifikacije pretplatnika/korisnika i utvrđivanja ko su njihovi kontakti.	

Pitati vlasnika za sve brojeve telefona na šta se odnose i šta tekstovi znače – npr. da li se odnose na ljudе koji su pomagali u mogućim prekršajima.	Pomaže kod utvrđivanja značaja svih brojeva telefона ili tekstova i opravdava istragu. Može dati uvid u metode rada krijumčara	
INFORMATIVNI RAZGOVOR SVRHA		REZULTAT
Ukoliko se sumnja na trgovinu ljudima ili pomaganje u njoj, pitati kakav je odnos između svih članova grupe.	Proverava se koliko znaju jedan o drugome.	
Pitati kako/kada/gde su se članovi grupe sreli i biti spreman na izazov svih neslaganja.	Utvrđiti obim krijumčarenja/trgovine s predumišljajem.	
Pitati gde je putnik (i drugi članovi grupe) namerao da ide i uzeti potpunu adresu/brojeve kontaktnih telefona u zemlji, uz ime/datum rođenja/državljanstvo/zanimanje/imigracioni status u zemlji i status potencijalnih pokrovitelja.	Pomaže kod istrage mreža krijumčarenja/trgovine i omogućava da se istraga usredosredi na deo operacije koji je u zemlji.	
Pitati gde su sve prošli u toku puta, koga su sreli i gde.	Pomaže istragu šema puta, sastanaka, subjekata koji operišu u drugim zemljama radi prosleđivanja nadležnim organima.	
Da li je putnik ranije boravio u zemlji? Ako jeste, pribaviti podatke o zaposlenju ili svrsi posete. Proveriti ima li priznanica, računa, bankovnih računa u zemlji.	Pruža raniju imigracionu istoriju i daje uvid u to zašto povratak predstavlja prekršaj.	
Adrese u zemlji – ko na njima živi, da li je posed u vlasništvu ili iznajmljen, ko plaća račune za komunalije?	Pomaže istrazi aktivnosti u zemlji.	

